د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

پښتو

شپږم ټولګی

ـوري اړه
منعه دی.

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

پښتو

شپږم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د تألیف، څېړنې او تدقیق کمیټې

لیکواله:

- د مؤلف مرستیاله فروزان خاموش د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنت غړې.

تایید او مطالعه:

ملي شورا

د ولسي او مشرانو جرګو د دیني چارو، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمېټې

کابل پوهنتون

- پوهندوی محمد رفیق رفیق د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو دیپارټمنت استاد.

علومو اکاډمي

- سر څېړونکی عبدالواجد واجد د افغانستان د علومو د اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو د مرکز رئیس.

د پوهنې وزارت

۱. د سر مؤلف مرستیال سید محمود کارګر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونود تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنټ علمي او مسلکي غړی او د دې کتاب ایډیټ کوونکی.
۲. د سر مؤلف مرستیال امین الله نژند د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونود تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنت آمر.
۳. د مؤلف مرستیال محمد عزیز تحریک د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونود تالیف ریاست د پښتو د یپارتمنټ علمي او مسلکي غړی.
۴. د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونود تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنټ غړی.
۵. محمد عزیز حسین خېل د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونود تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنټ غړی.
۶. سیف الرحمن آشنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونود تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنټ ادیتور.
۷. پلوشه د عاشقان او عارفان د لیسې ښوونکې.

انځورګران: نفیسه پوپلزۍ او محمد غالب الله یار.

د محتویاتو، دیني، فرهنګي او سیاسي برخو د څېړنې او کره کتنې کمیټې:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

کمپوز او ډیزاین:

نصرالدین (ناصر) او حمید الله (غفاري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځيدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب فهرست

شمېرې	عنوان	مخونه
۱	حمد	۱
۲	پوهنه	۳
۳	ځان وپېژنه!	۵
۴	غرونه	۷
۵	آريايان	۹
٦	کتاب څنګه منځ ته راغی؟	۱۱
۷	حضرت علي کرم الله وجهُه	۱۱
۸	کلمه او دهغې ډولونه	۱۵
۹	د خپلواکو کلمو ډولونه	۱۷
۱۰	امير کروړ	۱۹
۱۱	متل څه ته وايي؟	۲۱
۱۲	د پټې خزانې ليکوال	۲۳
۱۳	مطالعه	۲۵
۱۴	نا خپلواکې کلمې	۲۷
۱۵	د لقمان حکيم نصيحتونه	۲۹
۱٦	وزير محمد اکبر خان	۳۱
۱۷	د شاعر ډالۍ	۳۳
۱۸	تاړې يا وندونه	۳۵
۱۹	د افغانستان طبيعي زېرمې	۳۷
۲۰	خوشحال خان خټک ته!	۳۹
۲۱	ستاينوم (صفت)	۴۱
۲۲	قيمتي ډبرې	۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢٣	کمپیوټر	۴۵
٢۴	ضمیرونه	۴٧
٢۵	لنډۍ	۴٩
٢٦	د آیوډین روغتیا یي ارزښت	۵١
٢٧	شمېر نوم (عدد)	۵٣
٢٨	مېرمن زینبه	۵۵
٢٩	د پنسل اختراع	۵٧
٣٠	قیدونه	۵٩
٣١	زلزله	٦١
٣٢	رحمان بابا	٦٣
٣٣	فعل او دهغه ډولونه	٦۵
٣۴	د بشر لوی خدمتګار	٦٧
٣۵	بېټ نیکه	٦٩
٣٦	د فعل رینبه	٧١
٣٧	کوچنیان	٧٣
٣٨	دغوږونو ساتنه	٧۵
٣٩	ملي یووالی	٧٧
۴٠	د تېر مهال فعلونه	٧٩
۴١	د نشه یي توکو اغېزې	٨١
۴٢	په ځمکه کې بدلونونه	٨٣
۴٣	فعل دبنې او شکل له مخې	٨۵
۴۴	کار وکړئ سوال مه کوئ!	٨٧
۴۵	ځیرک سوالګر	٨٩
۴٦	بشر دوستي	٩١
۴٧	د وطن ترانه	٩٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

لومړی لوست

حمد

موخې:

۱. د پاک الله (جل جلاله) پېژندنه.
۲. د الله (جل جلاله) د ښې پېژندنې له پاره د دیني تعلیماتو زده کړه او لوستل.
۳. د شعر او بیتونو لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. موږ چا پیدا کړي یو؟
۲. پاک الله (جل جلاله) پرته له موږ څخه نور څه شیان پیدا کړي دي؟
۳. موږ د الله (جل جلاله) د صفاتو، قدرتونو او ښې پېژندنې له پاره ښایي څه وکړو؟

پاک الله (جل جلاله) ته!

ز ه مدد غواړم له تانه اې یوه خدایه احده
که مدد دې راسره وي چار به نه شي زما بده
زه عاجز مریی د ستایم تا به ستایم ستا په فضل
ستا ثنا صفت به وایم څو زه توان لرم بېحده
ستا ثنا ده تر حد تېره د بیابان تر شګو ډېره
هسې څوک دي چې خبر شي د دې شګو له عدده
دا شامت زموږه خپل دی چې مو کار هسې مشکل دی
ګڼه ته څه هسې نه یې چې خپل ور ترې له رده
د خوشحال ویل اومه دي لایق ستا د صفت نه دي
ستا په فضل به پخېږي دا اومه ویل احده
خوشحال خان خټک

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

مدد- مرسته	چار- کار	احد- يو (واحد)
شامت- بدمرغي	اومه- خام	مريي- غلام
ستايم- ستاينه کوم		

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې شعر ولولي.
۲. د الله (جل جلاله) د قدرتونو او صفاتو په هکله دې خبرې وکړي.
۳. زده کوونکي دې په ګروپونو باندې وويشي او هر ګروپ دې له يو بل سره دمشورې په توګه د خدای (جل جلاله) په صفاتو او قدرتونو باندې خبرې وکړي، او بيا دې له هر ګروپ څخه يو تن خپلې خبرې نورو ته ووايي.

دزده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې د شعر بيتونه ولولي او هغه دې معنا کړي.
۲. په دوه کسيزه توګه دې دا شعر داملا په توګه يو بل ته ووايي او ودې ليکي.
۳. پـه وار سـره دې د ټـولګي مخې تـه را شي او پـه مېز بـاندې ايـښودل شـوي کارتونـه چې د الله (جل جلاله) نومونه او صفتونه په کې ليکل شوي واخلي. هر يو زده کوونکی دې دخپل کارت کلمه په تخته وليکي او هغې ته دې يوه جمله جوړه کړي.
دمثـال په تـوګـه: په کـارت کـې (رحم) هـيـڅــوک د خدای (جل جلاله) لـه رحـم څـخـه بې نصيبه نه دی.

ارزونه:

۱. زده کوونکي شعر لوستلی او په مطلب يې پوهېدلی شي؟
۲. د شعر هر يو بيت لوستلی اوتوضيح کولی شي؟
۳. دا لاندې کلمې په تورو اړولی شي؟
(احد ، ستايم، فضل، شامت، اومه)

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې له خپلو کورنيو سره د الله (جل جلاله) د قدرتونو او صفاتو په هکله مشورې وکړي. د هغو له ويناوو څخه دې پنځو صفتونو ته جملې جوړې او په کتابچو کې دې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

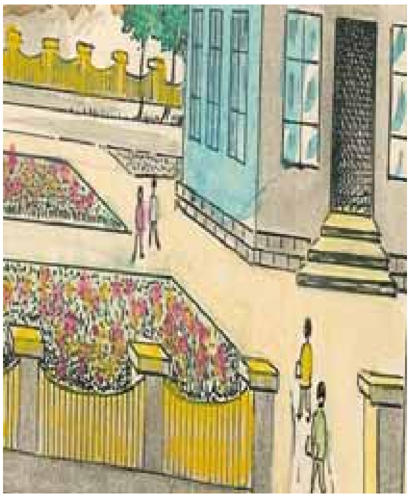

دوهم لوست

پوهنه

موخې:

۱. زده کوونکي د پوهنې په معنا او مفهوم باندې وپوهېږي.
۲. د پوهنې په ارزښت باندې وپوهېږي.
۳. متن سم ولولي او ويې ليکي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو پوهېږئ چې پوهنه څه معنا لري؟
۲. موږ ولې درس وايو او دا موضوع له پوهنې سره څه اړيکې لري؟
۳. موږ څنګه کولی شو چې د پوهې خاوندان شو؟

علم د پوهې، پېژندنې او خبرتيا په معنا دی. پوهنه ديوې رڼا په څېر د انسان زړه، دماغ او د هغه د برياليتوبونو لارې روښانه کوي. انسان له بې لارۍ او مايوسۍ څخه ژغوري او خپلې موخې ته يې د رسېدو لارې چارې برابروي. له بلې خوا ناپوهي داسې تياره ده، چې انسان له ډار، خطر او خوارۍ سره مخامخ کوي.

څښتن تعالی (جل جلاله) په خپله د پوه او ناپوه ترمنځ د توپير په هکله داسې فرمايي: ((آيا هغه کسان چې پوهېږي له هغو کسانو سره چې نه پوهېږي برابر دي؟))

هېڅکله پوهه او ناپوهي – رڼا او تياره سره برابر نه دي.

انسان د علم او پوهې په وسيله لومړی خپل ځان او بيا خپل خالق (جل جلاله) پېژني. په کار دي چې له علم سره يې عمل هم ملګری وي، ځکه چې عمل د علم ميوه ګڼل کېږي او وايي چې: ((بې عمله عالم د هغې شنډې ونې په څېر دی چې ارزښت نه لري.)) همدا ډول له علم او پوهې څخه بايد د انسانانو د هوساينې، سوکالۍ او د هغوی د ستونزو د لرې کولو له پاره کار واخلو. د خپلو خلکو او د بشر د نېکمرغيو له پاره هلې ځلې وکړو.

نوي لغتونه:

برياليتوبونه - کاميابۍ		شنډه- بې مېوې		ستونزې- مشکلات	
هلې ځلې- هڅې او کوښښ		هوسايي- آرامي		سوکالي- آسوده ګي	

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. د پوهنې په ارزښت اوهغې ته د اړتیاوو په هکله دې خبرې وکړي.
۳. په متن کې دې متضادو کلمو ته اشاره وکړي. لکه: پوه، ناپوه - رڼا ، تیاره، خبرتیا ، بې خبري.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن له خپل ځان سره ولولي او دهغه مطلب دې په ساده کلمو کې څرګند کړي.
۲. زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه تر معنا کولو وروسته په جملو کې وکاروي.
(پوهه ، ستونزې، ارزښت، سوکالي)
۳. زده کوونکي دې دا لاندې نیمګړې جملې د متن په لوستلو سره بشپړې کړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. دعلم او پوهې په مرسته لومړی خپل ځان او بیا................ .
ب. بې عمله عالم د ....
ج. آیا هغه کسان چې علم لري برابر دي له هغو.......................... .
د. دعلم او پوهې څخه د انسانانو......................... .
هـ. پوهه دیوې رڼا په څېر د انسان زړه............... .

ارزونه:

۱. زده کوونکي د پوهنې په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. په دې هکله یوه لنډه مقاله لیکلی شي؟
۳. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دغه کلمې په مناسبو جملو کې وکاروي بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
(رڼا ، هوسايي، نېکمرغي، خواري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم لوست

ځان وپېژنه!

موخې:

۱. د ځان وپېژنه په معنا او مطلب باندې د زده کوونکو پوهېدل.
۲. زده کوونکي دې وپوهېږي چې دوی هم خپلو خلکو او ټولنې ته مسوولیتونه لري.
۳. دمتن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تا سو په دې مطلب پوهېږئ چې ځان وپېژنه څه معنا لري؟
۲. د یوه پوه او غیرتمن ځوان په صفت د ژوند په عملي ډګر کې باید څه وکړو؟
۳. ولې خلک او ټولنه موږ ته سترګې په لاره دي؟

سترګې پرانیزه، د بدبینۍ حس له مغزو څخه وباسه، په څیرځیر وګوره، طبیعت ټول تاته په خندا د ژوندانه د هوساینې اسباب را غونډوي. غرونه ستا دلوړهمت د هرکلي له پاره هر لورته ولاړ دي. لمر هره ورځ له ځان سره تاته د ژوندانه بې شمېره هیلې را وړي. ځمکه خپل آرمانونه د ګلونو په پاڼو کې تاته وړاندې کوي.د وطن د وړو او زړو د امېد سترګې ستا خواته کږې دي، ځکه چې ته د دوی او دوی ستا دي.
د کوچنیوالي لوبې کوچنیانو ته پرېږده. د زلمیتوب بې ځایه عیشونه او هوسونه هغه چاته وړاندې کړه، چې ته یې پېښنې کوې.
ته دخپلو بې وزلو کاریګرو سره لیچې ونغاړه. له بزګرانو سره لاسونه تناکې کړه. له زده کوونکو سره ماغزه په کار واچوه. د وطن د پرمختګ له پاره زیار وباسه. پرېږده! چې نور په هوا الوزي ته بې وزرو الوتی نه شې.
ځان وپېژنه! په تشو خبرو هېڅ نه ترسره کېږي. عملي میدان ته را ووځه! دا خاوره ستا همت ته ګوري. کار غواړي. د بې غمۍ او استراحت سره وداع وکړه. خوب دګور مړوته پرېږده! ته خو ژوندی یې. دهېواد راتلونکی سعادت په تا پورې اړه لري. د زلمیتوب طلایي ورځې په همدې خدمت کې تېرې کړه. سر ترپایه دپېښنوکولو په جامو کې ځان مه نغاړه! د دې وخت دی چې ځانته ووایې: آه لا ترڅو!؟ ځان و پېژنه! داسې کار وکړه چې نور ستا پېښنې وکړي، لکه پخوا چې یې کاوه.

(الفت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

وړانګې-	پلوشې
هیله-	امېد
تقلید -	دنورو پېښې کول
لېچې ونغاړه-	لستوڼې را پورته کړه
نغاړل-	پېچل
مه نغاړه-	مه تاووه

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي. دهغه په معنا او مطلب دې وغږېږي.
۲. ځوانانو ته دې خپل مسوولیتونه ور وپېژني.
۳. دا کلمې دې په تخته ولیکي او له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې یوه یوه جمله ور څخه جوړه، بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
(ارمانونه، راتلونکې، زلمیتوب، لوړهمت)
۴. ښوونکی دې متن په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي. هره ډله دې په یوې تاکلې برخې باندې خبرې وکړي. خپلې نظر یې دې په یوه پاڼه کې ولیکي اوله هرې ډلې څخه دې یو تن د نورو په مخ کې ولولي.
الف. انسان ولې د کار کولو له پاره باید لوړ همت ولري؟
ب. د خپل ځان او هېواد د پرمختګ له پاره څنګه زیار وباسو؟

ارزونه:

۱. زده کوونکي د لوست په معنا او مفهوم باندې و پوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکو خپل مسوولیتونه وپېژندل. دوی وپوهېدل چې د یوه پوه ځوان په توګه دخپلو خلکو او هېواد له پاره څه وکړي؟
۳. د متن لوستل او لیکل کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې له متن څخه پنځه کلمې په خپله خوښه غوره کړي او هغه دې په جملو کې وکاروي.

څلورم لوست

غږونه (آوازونه)

موخې:

۱. د اساسي یا بنسټیزو توکو په څېر د غږونو پېژندل.
۲. زده کوونکي دې په دې و پوهېږي، چې یوه ژبه څنګه له غږونه څخه جوړه شوې ده؟
۳. په لوستلو او ویلو کې د غږونو سم ادا کول.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو څه فکر کوئ، چې غږونه هم په ژبه کې ارزښت لري؟
۲. زموږ د ژبې ټولې کلمې او خبرې له غږونو څخه جوړې شوېدي؟
۳. آیا ټول غږونه په ویلو کې یو شان دي؟

د شلمې پېړۍ په پیل کې نوو علمي څېړنو دا ثابته کړه چې، غږونه د یوې ژبې اساس او بنسټ جوړوي، نو ویلی شو چې غږونه د ژبې جوړوونکي توکي دي. که څه هم دغه کوچني توکي په یوازې توګه معنا نه لري، خو دغو توپیر په کلمو کې، د کلمو معنا بدلوي، لکه: د (ت) آواز د (تور) په کلمه کې. که چېرې د دغه آواز په ځای د (پ) آواز راوړو، نو د تور له کلمې څخه د (پور) کلمه جوړېږي. چې دا دوه بېلې بېلې کلمې دي. غږونه په هره ژبه کې په یوازې او جلا جلا توګه، نه کارول کېږي، بلکې د هغو له یو ځای کېدو څخه تر ټولو کوچني معنا داره واحدونه جوړېږي چې کلمه ورته وایي.

په هره ژبه کې الفبې د هغې ژبې د ټولو تورو شمېر ته ویل کېږي چې د هغې ژبې د آوازونو انځورونه کوي. یا د یوې ژبې د غږونو رسم او شکل ښیي چې په لیکنه کې ترې کار اخیستل کېږي.

په پښتو ژبه کې د ځلوېښتو په شاوخوا کې غږونه کارول کېږي، چې په دغو ګروپونو باندې وېشل شویدي:

الف. خپلواک غږونه.	ب. بېواک غږونه.
ج. نیم واک غږونه.	د. غبرګ غږونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

توکي- برخي، اجزا   توپير- فرق   اساسي- بنستيز
څېړنه- تحقيق   غبرګ- جوړه   انځورونه- رسمونه

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په دې برخه کې چې، غړونه د يوې ژبې بنستيز توکي دي څرګندونه وکړي.
۲. غړونه او د الفبې توري دې په جلا جلا توګه وښيي. د هغو توپيرونه دې په مثالونو کې څرګند، بيا دې په تخته وليکي او زده کوونکي دې هم هغه وليکي.
۳. د غړونو ډولونه دې په تخته وليکي او په زده کوونکو دې تکرار کړي.
۴. متن دې په زده کوونکو باندې په ياد زده کړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په هکله دې وغږېږي!
۲. دا برخه دې د متن په لوستلو سره بشپړه او په کتابچو کې دې وليکي!

الف. د شلمې پېړۍ علمي څېړنو دا ثابته کړه چې ....
ب. غړونه په جلا او يوازې توګه معنا نه لري خو ....
ج. په هره ژبه کې د هغې الفبې ....
د. په پښتو ژبه کې د (۴۰) غړونه...............
هـ. د غړونو له جوړښت او يوځای کېدو څخه ....
و. ټول غړونه په څلور برخو وېشل شوي ....
ز. کلمه هغه تر ټولو کوچنی ....

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د غړونو په موخه وپوهېدل؟
۲. په دې هم پوه شول چې د يوې ژبې بنستيز توکي څه شی دي؟
۳. غړونه په لوستلو کې سم ادا کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن په کتابچو کې وليکي. او دهغه په مطلب دې خپلو ټولګيوالو ته خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

آریایان

موخې:

۱. د آریایانو پېژندل.
۲. د آریا یانو د ټاټوبي، ژبې او ژوند په هکله پوهېدل.
۳. د آریایانو د کوچېدلو په هکله پوهېدل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د آریایانو کلمه اویا د هغو په هکله کومه کېسه اورېدلې ده؟
۲. آیا تاسو فکر کولی شئ چې لرغوني آریایان زموږ لوی نیکونه دي؟
۳. آریایان لومړی څل چېرې اوسېدل او څه ډول ژوند یې درلود؟

له میلاد څخه په زرګونو کلونه مخکې داوسني افغانستان په شمال کې آریایي قومونه اوسېدل. دوی خپل لرغوني ټاټوبي ته آریاناوېجه ویله، چې د اصیلانو او شریفو خلکو د اوسېدو ځای معنا لري. آریایان په لومړي سر کې په یوه ژبه چې آریک نومېده غږېدل او دا د پښتو ژبې اصلي مور ګڼل شوې ده.
آریایانو په آریاناوېجه کې د کوچیتوب او مالدارۍ ژوند درلود. خو زرګونه کلونه وروسته یې ښاري ژوند پیل او د لومړي ځل له پاره یې د بُخدي ښار جوړ کړ، چې پېشدادي کورنۍ (یما) پاچا د آریایي دولت اداره په غاړه درلوده. دا زمانه له میلاد څخه (۱۵۰۰) کاله د مخه اټکل شوې ده.
یما پاچا ډېر هوښیار او نوښتګر و. ده ډېر خدمتونه وکړل. ځمکې یې آبادې او ویالې یې جوړې کړې. دخپلې ټولنې د ښه سمون له پاره یې اداره جوړه کړه. دوی لویې او وړې جرګې درلودې، چې هر ډول پرېکړې به یې کولې. حتی مشر به یې هم له دې لارې ټاکه. له زرګونو کلونو څخه وروسته آریایان د زیاتوالي له امله د افغانستان نورو سیمو ته وکوچېدل، چې زموږ د هېواد په مرکزي، ختیځو او لویدیځو برخو کې خپاره او مېشته شول.
خو دغو ستونزو بیا هم دوی له افغانستان څخه نورو سیموته وکوچول، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوېديځ خوا ايران او ختيځ خوا تـه د هند تـر ځنګلونو پورې ورسـېدل. لـه خپـل ځان سره وړې تمدن يې خپور او ښه وده يې ورکړه.

نوي لغتونه:

ټاټوبی- د اوسېدو ځای
ويجه- ټاټوبی
ټاکل- تعينول
نوښتګر- مبتکر
بُخدي- اوسنی بلخ چې اُم البلاد هم نومېده.

ښوونکي ته لارښوونې:

١. ښوونکی دې متن ولولي او د آريايانو په هکله دې زده کوونکوته معلومات وړاندې کړي.
٢. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه وليکي.
٣. د متن د لاندېنيو برخو په هکله دې څرګندونې وکړي.
الف. آريانا وېجه.
ب. آريک ژبه.
ج. د بُخدي ښار.
د. د آريايانو کوچېدل.

د زده کوونکو فعاليتونه:

١. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او بيا دې يو بل ته دهغه په هکله څرګندونې وکړي.
٢. دا لاندې لغتونه دې په مناسبو جملو کې راوړي او په کتابچو کې دې وليکي.
الف. نوښتګر ب. خدمتونه ج. آريک د. بُخدي
٣. د جملو تش ځايونه دې د متن په لوستلو سره په مناسبو کلمو ډک او بيا دې وليکي.
الف. آريايانو په يوه ژبه خبرې کولې چې ________ نومېده، اود ________ مور بلل کېږي.
ب. آريايانو په يوه سيمه کې ژوند کاوه چې ____________________ يادېدله.
ج. د آريايانو لومړنی پاچا______ نومېده (١٥٠٠) کاله دمخه په _____کې په تخت کښېناست.
د. آريايان د زياتوالي له امله له افغانستان څخه د________ او _______ خواته وکوچېدل.
(پښتو ژبې ـ آرياناوېجه ـ يما ـ ايران ـ بُخدي ـ آريک ـ هند)

ارزونه:

١. آيا زده کوونکي په دې وپوهېدل چې آريايان څوک دي؟
٢. دآريايانو د اصلي ټاټوبي، ژبې او کوچېدو په هکله وپوهېدل؟
٣. متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د دغوکلمو لنډه څرګندونه وکړي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.
(اُم البلاد ـ آريک ـ آرياناوېجه ـ يماپاچا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

کتاب څنګه منځ ته راغی؟

موخې:

۱. زده کوونکي په دې وپوهېږي چې کتاب څنګه منځ ته راغی؟
۲. د کتاب په ارزښت باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو څه فکر کوئ چې پخوا زمانو کې به هم کتاب موجود و؟
۲. په پخوا زمانو کې به له کاغذ څخه پرته په نورو کومو شيانو باندې ليکل شوي وي؟
۳. کاغذ به د لومړي ځل له پاره چېرته جوړ شوی وي؟

په تېرو زمانوکې کتاب نه و. زموږ پلرونو به کيسې په ياد زده کولې او بيا به يې خپلو ماشومانو ته ويلې، چې په همدې ډول دا کيسې پېړۍ، پېړۍ نورو نسلونو ته رسېدلې. خو څرنګه چې دا کيسې ډېرې زياتې وې او ټولې به يې په ياد نه پاتې کېدې نو دوی د داسې شي په فکر کې شول چې د کيسو په ساتلو کې ورسره مرسته وکړي. همدا وه چې ځينو خلکو به په لرګيو کې د يوې نښې په توګه نښانې کولې او ځينو به په تارونو باندې رنګه رنګه غوټې جوړولې، چې د يوې ځانګړې کيسې څرګندونه به يې کوله.
وروسته په دې هم و پوهېدل، چې د تېره لرګي په څوکه په نرمه خټه باندې يوه نښه وباسي او په اور باندې يې پخه کړي ترڅو ډېر عمر پاتې شي چې همدا کارپه حقيقت کې د کتاب دمنځ ته راتلو پيل و.
تردې وروسته انسانان د ونو د پوټکي او پاڼو په تېره د پاپيروس د بوټي په پاڼو د ليکلو په فکر کې شول، چې څه نا څه تر ډېرې مودې پورې يې پاينښت درلود.
مصريانو کم له کمه (۵۰۰۰) کاله پخوا د پاپيروس د بوټي له پاڼو څخه يو ډول کاغذ جوړ کړ. کله چې و پوهېدل هغه له منځه ځي، نو د هغه په ځای يې د ژوو پوستکي د ليکلو له پاره غوره کړل.
او د کتاب په څېر يې ترې کار واخيست، خو دغو کتابونو يوازې په مالدارو خلکو پورې اړه درلوده. د زرګونو کلونو وروسته بيا په چين کې د اوسني کاغذ ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابتدايي او لومړنی شکل منځ ته راغی. وروسته په جرمني کې د چاپ ماشين جوړ شو، چې د کتاب د ليکلو، ترتيبولو او چاپولو له پاره سمه لاره پرانيستل شوه.
لنډه دا چې د اوسني کتاب د ليکلو پړاو د ډېرو زيارونو له امله منځ ته راغی او اوس د ټول جهان انسانان ترې ګټه اخلي او خپلې غوښتنې، نظريات او افکار د نړۍ له خلکو سره په دې وسيله شريکوي.

نوي لغتونه:
(پېړۍ ـ قرن) (غوره- بهتر) (علامې ـ نښې) (کرښې ـ خطونه) (غوښتنې ـ هيلې)
(پاپېروس د اوقيانوس د درياب په غاړه د پلنو پاڼو درلودونکی بوټی و.)

ښوونکي ته لارښوونې:
۱. ښوونکی دې متن ولولي او په دې هکله دې زده کوونکو ته معلومات وړاندې کړي.
۲. د کتاب د منځ ته راتلو بهير دې په ساده وينا ووايي.
۳. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې وليکي.
۴. د پاپېروس، د چاپ ماشين او د ژوو په پوستکو باندې دې خبرې وکړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:
۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د دغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. د جملو نيمګړې برخې دې په مناسبو کلمو سره بشپړې او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

الف. مصريانو تقريباً پنځه زره کاله پخوا ______________ جوړ کړ.
ب. داوسني کاغذ ډېر ابتدايي شکل په ______________ کې منځ ته راغی.
ج. په جرمني کې د ________ اختراع شو چې د ______ کار يې ډېر آسانه کړ.
هـ. انسانان کله چې و پوهېدل د پاپېروس پاڼې له منځه ځي نو د __________ يې غوره کړ.

ارزونه:
۱. آيا زده کوونکي د کتاب د منځ ته راتلو په بهير وپوهېدل؟
۲. زده کوونکي د کتاب په ارزښت او اړتيا باندې هم پوه شول؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:
زده کوونکي دې د کتاب د منځ ته راتلو بهير په ساده نثر په خپلو کتابچو کې وليکي او سبا ته دې خپلو همځولو ته په ټولګي کې ولولي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

حضرت علي (کرم الله وجه)

موخې:

۱. د حضرت علي (کرم الله وجه) پېژندنه.
۲. د حضرت علي (کرم الله وجه) د خلافت په هکله پوهېدل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکي پوښتنې:

۱. په تېرو ټولګیو کې مو د صحابه کرامو نومونه اورېدلي دي؟
۲. آیا تاسو د حضرت علي کرم الله وجه په هکله څه معلومات لرئ؟

حضرت علي کرم الله وجه په زړورتیا شهرت درلود. پلار یې ابو طالب نومېده. له هجرت څخه یوویشت کاله مخکې په مکې معظمې کې زیږېدلی او د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) ځلورم یار و.

حضرت علي کرم الله وجه له وړکتوب څخه د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) سره مینه درلوده او دهغه د اخلاقو پیروي یې کوله. کله چې حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د خدای (جل جلاله) له خوا پیغمبر و ټاکل شو. حضرت علي کرم الله وجه لومړی کوچنی ماشوم و، چې ایمان یې ور باندې راوړ او د اسلام په مبارک دین مشرف شو.

حضرت علي کرم الله وجه د ېر لوی عالم، غښتلی، زړور او د نېکو اخلاقو خاوند و. د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) له کړو وړو سره یې زیاته مینه درلوده. له خلکو سره به یې تل ښه چلند کاوه. په اخلاص، توره، مېړانه، زړورتیا او جهاد کې یې ساری نه درلود.

کوم وخت چې حضرت عثمان (رضی الله عنه) په شهادت ورسېد. حضرت علي کرم الله وجه د مسلمانانو خلیفه شو. د خلافت په موده کې یې ډېر فتوحات وکړل. د خلافت څخه مخکې یې هم د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) سره په ډېرو غزاګانو کې برخه اخیستې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلور کاله او څو میاشتې یې خلافت وکړ. په پای کې د عبدالرحمن بن مُلجم له خوا د هجرت په ثلوېښتم کال دروژې په اوولسمه ورځ په شهادت ورسېد.

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په مفهوم باندې دې رڼا واچوي.
۲. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. د حضرت علي کرم الله وجه په شخصیت باندې دې وغږېږي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي!
۲. دحضرت علي کرم الله وجه په هکله او رېدلي کېسې دې نوروته ووايي.
۳. دا لاندې پوښتنې دې ولولي او دهغو ځوابونه دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. حضرت علي کرم الله وجه د چا زوی او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سره یې څه نسبت درلود؟
ب. حضرت علي کرم الله وجه په کوم کال کې زېږېدلی دی؟
ج. د حضرت علي کرم الله وجه د شخصیت په هکله معلومات ورکړئ!
د. حضرت علي کرم الله وجه د چا له خوا او په کوم کال کې په شهادت ورسېد؟

ارزونه:

۱. زده کوونکو د حضرت علي کرم الله وجه شخصیت وپېژاند؟
۲. آیا زده کوونکي و پوهېدل چې حضرت علي کرم الله وجه لومړی ماشوم و چې په اسلام مشرف شو؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دحضرت علي کرم الله وجه په هکله معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکي او په یاد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

کلمه او د هغې ډولونه

موخې:

١. د کلمې په معنا او مفهوم باندې پوهېدل.
٢. د کلمو د ډولونو پېژندل.
٣. په لیکلو او لوستلو کې د کلمو سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آیا تاسو د کلمې په هکله څه اورېدلي او پوهېږئ چې کلمه څه معنا لري؟
٢. موږ په خبرو اترو کې له کلمو څخه کار اخلو؟
٣. ستاسو په فکر به کلمې ټولې یو شان وي او که توپیر لري؟

کلمه:

هغه کوچنې ژبنې توکي دي چې ځینې یې په خپله پوره معنا او خپلواک مفاهیم لري. ځینې یې په یوازې توګه معنا نه ورکوي، خو د جملو د معناوو په بشپړولو کې لویه ونډه اخلي. کلمې په لومړي سر کې د معنا له مخې په دوو لویو برخو وېشل شوي: خپلواکې او ناخپلواکې کلمې.

خپلواکې کلمې:

هغه کلمې چې په خپله معنا ولري او په هغوی کې ټول نومونه، قیدونه او ټولې فعلي ډلې راځي لکه: احمد، زه، ښه، لایق، راغی او نور....

ناخپلواکې کلمې:

هغه کلمې دي چې په خپلواکه توګه معنا نه لري، خو له خپلواکو کلمو سره چې یو ځای شي د جملې معنا بشپړوي او بدلوي.

په ناخپلواکو کلمو کې سرینې، پسینې، د ربط، د عطف، تاړي(وندونه) او نور راځي.

لکه: و، به، له، د، نه، سره، څخه، ځینې، او نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ونډه- برخه	توپیر – فرق
ډله- ګروپ	لړۍ – سلسله

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په برخه کې دې په بشپړه توګه څرګندونې وکړي.
۲. د لاندې موضوعګانو په هکله دې پوره څرګندونې وکړي.
الف. کلمه څه ته وايي؟
ب. کلمه په څو برخو وېشل شوې ده؟
ج. خپلواکې کلمې کومې دي او کومې برخې په کې شامليږي؟
د. ناخپلواکې کلمې څه ته وايي او کومې کلمې په کې برخه لري؟

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مرسته دې لاندې برخې بشپړې کړي!

الف. کلمې هغه کوچنې ژبنې توکي دي چې ....
ب. کلمه په دوو لويو برخو وېشل شوې چې ....
ج. په خپلواکو کلمو کې دا برخې شاملې دي ....
د. په ناخپلواکو کلمو کې دا برخې شتون لري ....
هـ. خپلواکې او ناخپلواکې کلمې له يو بل څخه دا توپيرونه لري چې ....

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د کلمې په معنا او مفهوم باندې و پوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو ترمنځ توپیر کولی شي؟
۳. زده کوونکي متن سم لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن په مطلب باندې خبرې وکړي او هغه دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

نهم لوست

د خپلواکو کلمو ډولونه

موخې:

۱. د خپلواکو کلمو په معنا او مفهوم باندې پوهېدل.
۲. په متن کې د خپلواکو کلمو پېژندنه.
۳. په ليکلو او لوستلو کې د خپلواکو کلمو سمه کارونه.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تا سو د خپلواکو کلمو په هکله څه اورېدلي دي؟
۲. زموږ په خبرو اترو کې به هم له خپلواکو کلمو څخه کار اخيستل شوی وي؟
۳. ستاسو په فکر خپلواکې کلمې به نور ډولونه هم ولري؟

خپلواکې کلمې په دوو لويو برخو وېشل شوي دي: اسمي او فعلي برخې.
اسمي (نوميزې) برخې: چې نومونه، صفتونه، ضميرونه، او شمېر نومونه (عددونه) په کې شامل دي.

نوم (اسم): هغه خپلواکه معنا لرونکې کلمه ده چې د ټولو شيانو (موجوداتو) او اشخاصو له پاره راشي.
لکه: احمد ، مېز، عقل، دود ،اکسيجن، شېدې، ونه، او نور...

دنوم ډولونه:

نوم دا ډولونه لري: نارينه نوم، ښځينه نوم، مفردنوم، مرکب نوم،ډله ييز (د جمعيت) نوم د وخت نوم، د آلې نوم، دمعنا نوم، د ذات نوم، عام نوم، خاص نوم، او نور ......
له دې جملې څخه به ځينې نومونه له مثالونو سره وګورو!

د ذات نوم: هغه کلمې دي، چې ديوه حس کېدونکي شي له پاره راشي
لکه: قلم، کتاب، احمد ، ميز.

دمعنا نوم: هغې کلمې ته وايي، چې مادي وجود ونه لري لکه: پوهه، عقل، علم، تنګ.

خاص نوم: هغه کلمه ده، چې ديوه ځانګړي شي يا شخص له پاره راشي لکه: احمد شاه بابا ، کابل، کندهار.

عام نوم:چې د همجنسو شيانو يا اشخاصو له پاره راوړل شي لکه: سړی، نجلۍ، کتاب، ښار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنس نوم: چې په يوه نه شمېرېدونکي شي پورې اړه ولري او لږ او ډېر وته يو شان و کارول شي لکه: اوبه، تيل، غوړي، وربښم.

دجمعي نوم: چې په يوه ډله او جمعيت پورې اړه ولري لکه: رمه، ګله، ولس، خلک.

د صوت نوم: هغه کلمه ده چې دطبيعي او غير طبيعي غږونو له پاره راشي لکه: ترهار، شر وشور، ترنګ وترونګ.

نوي لغتونه:

شمېرنوم- (عدد)	ځانګړی – مشخص
نه شمېرېدونکي- بې حسابه	

ښوونکي ته لارښوونې:

١. ښوونکی دې متن ولولي او په هره برخه دې خبرې وکړي.
٢. د خپلواکو کلمو برخې دې جوتې او څرګندې کړي.
٣. په اسمي برخو کې دې شاملې کلمې څرګندې او روښانه کړي.
۴. نوم او د هغه ډولونه دې په جلاجلا توګه وښيي. د مثالونو په ورکولو سره دې يو له بله توپير کړي او زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

١. زده کوونکي دې په دوه کسيزه توګه متن ولولي او يو بل ته دې تشريح کړي!
٢. زده کوونکي دې په خپل ټولګي کې د شيانو نومونه په يوه لست کې وليکي او په هغو کې دې د نوم ډولونه وښيي.
لکه: مېز (عام نوم) کتاب (عام نوم) هلک (ذات نوم)
زموږ د تاريخ استاد سرور خان (خاص نوم)
٣. زده کوونکي دې دا لاندې بيتونه ولولي. نومونه دې په کې پيدا او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

کـه يې فکر ستا لـه فکره مخالف وي — شـپه او ورځ کـه درسـره وي آشنا نـه دی
لمرکـه راشي پـه تندي باندې لـه پاسه — تـه چې ويـنې لـه خـوبه نـه يـې سبا نـه دی

ارزونه:

١. زده کوونکو خپلواکې کلمې وپېژندلې؟
٢. زده کوونکي د خپلواکو کلمو په ډولونو باندې هم و پوهېدل؟
٣. زده کوونکو نومونه او د هغو ډولونه وپېژندل؟
۴. زده کوونکي له خپلواکو کلمو څخه په ليکنه او لوستنه کې کار اخيستلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په پورتني شعر کې نومونه پيدا کړي او د هغه ډولونه دې په کې وښيي او په کتابچو کې دې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

امیر کروړ

موخې:

۱. د لومړني شاعر او غښتلي پهلوان په توګه دامیر کروړ (جهان پهلوان) پېژندنه.
۲. دېخوانیو نامتو کسانو پېژندل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو په پښتو کې د لومړني شاعر په هکله څه فکر کوئ؟
۲. د پښتو د شعر او شاعرۍ پیل به له کوم وخته او د چا په واسطه شوی وي؟
۳. آیا تاسو د امیر کروړ نوم اورېدلی، په دې برخه کې څه معلومات لرئ؟

امیر کروړ د سوري کورنۍ هغه نومیالی او توریالی امیر و، چې د پښتو ژبې ډېر نامتو شاعر تېر شوی دی. امیر کروړ د امیر فولاد سوري زوی په (۱۳۹) هـ ق د غور په مندیش کې امیر شو. د خپل مټ په زورېې ډېرې سیمې ونیولې. دی داسې غښتلی او پهلوان و، چې له سلوټنو جنګیالیو سره به په یوازې توګه جنګېده نو ځکه یې کروړ باله چې معنا یې کلک او غښتلی دی.

امیر کروړ ډېر عادل، مهربان او د ټینګې ارادې څښتن و. له خپلو خلکو سره یې دیوه خدمتګار مشر په توګه چلند کاوه. ښه وینا یې درلوده. په شعرونو کې یې سوچه او سپېڅلې پښتو کلمې کارولې دي. امیر کروړ د عباسیانو په پلوۍ له بني اُمیه و سره ډېرې جګړې وکړې، چې زیاتې سو بې یې په برخه شوې. دهغو په ویاړ یې دا شعرونه وویل، چې ویاړنه یې بولي. او د پښتو شعرونو په لړ کې لوړه حماسي ترانه ده.

د تاریخي سندونو له مخې دا شعر لومړنی شعر بلل شوی، ځکه چې مخکې له دې څخه کوم بل شعري سند نه لرو، خو د دغه شعر له پوخوالي او لرغونتوب څخه څرګندېږي چې له دې شعر څخه پخوا به هم نورو شاعرانو شعرونه ویلي وي. ځکه چې لومړني شعر ته ډېر وخت په کار دی، ترڅو د غسې پوخوالي ته ورسیږي امیر کروړ په (۱۵۴) هـ ق کال د پوشنګ په جګړو کې مړ شو. د ده د حماسي ترانې سر دادی:

زه یم زمری پردې نړۍ له ما اتل نشته په هند و سند و په تخار و په کابل نشته
بل په زابل نشته له ما اتل نشته

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

کروړ- سخت　　سوبه- فتح　　غښتلی- قوي، توانمن
ویاړ- افتخار　　چلند- کړنه، رویه　　ویاړنه- فخرکونه
اتل- قهرمان　　بری – کامیابي

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي دهغه په معنا او مطلب دې زده کوونکو ته وغږېږي.
۲. لوست دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې د لوست لغتونه په خپلو کتابچو کې ولیکي او یوه یوه مناسبه جمله دې ورته جوړه کړي.
(غښتلی- سوبه- جګړه- ویاړ)

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي دهغه مطلب دې په لنډه توګه زده کړي.
۲. زده کوونکي دې د دغو جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړي او په کتابچو کې دې ولیکي.

الف. امیر کروړ په .... هـ ق کال د غور په مندېش کې امیر او په ....کې وفات شو.
ب. امیر کروړ ډېر غښتلی او پهلوان و، چې له سلو جنګیالیو سره جنګېده ځکه یې نو............ باله.
ج. د امیر کروړ له ویاړنې څخه دمخه کوم بل شعري سند نه لرو، ځکه یې په اوسني وخت کې ...... شعر بللی شو.
د. امیر کروړ د خپلو سوبو په ویاړ شعرونه و ویل چې ....یې بولي.
(۱۵۴ هـ ق - ۱۳۹ هـ ق - ویاړنه- لومړنی- کروړ)

ارزونه:

۱. زده کوونکو امیر کروړ و پېژانده؟
۲. زده کوونکي په دې پوه شول چې د امیر کروړ ویاړنه لومړنی پښتو شعر دی؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د درس مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچوکې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست

متل څه ته وايي

موخې:
۱. زده کوونکي بايد وپوهېږي چې متل څه ته وايي؟
۲. دمتلونو ارزښت په خبرو او ويناوو کې.
۳. د متلونو سم کارول په لوستلو او ليکلو کې.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. تاسو متلونه اورېدلي او دهغو په مطلب باندې پوهېږئ؟
۲. تاسو متلونه زده کړي او ويلی يې شئ؟
۳. زموږ خلک ولې په خبرو اترو کې کله ، کله متلونه کاروي؟

متلونه د پښتو ژبې په ولسي ادب کې يوه غوره او په زړه پورې برخه ده.
متلونه هغه لنډې وينا وې دي چې ډېر لوی او پراخ مطلب په کې ځای شوی وي.
د متلونو ويونکي معلوم نه دي. په هره زمانه کې ويل شوي او دهغو په وسيله د تولنې دودونه او د خلکو افکار له يوه نسل څخه بل نسل ته لېږدول کېږي. دمتلونو اغېزه په ژبه کې دومره زياته ده چې په خبرو اترو کې يې د يوه ټينګ استدلال په توګه راوړي.
دا برخه په پښتو ادب کې ډېره شتمنه اوبډايه ده چې شمېر يې زرګونو ته رسېږي.
ځيني متلونه به دمثال په توګه وګورو:

کبرجن دخدای (جل جلاله) دښمن دی.
خپله ژبه هم کلا ده هم بلا.
کوږ بار تر منزله نه رسېږي.
په يوه څپېړه سل مخه خوږېږي.
خپل عيب د ولو منځ، د بل عيب د کلو منځ دی.
د توري پرهار جوړېږي خو د ژبې پرهار نه جوړېږي.
ښه خوی دخلکو ښکار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ولس-	خلک	پرهار-	زخم، ټپ	ولی-	شانه
استدلال-	دلیل راوړل	شمېر-	اندازه، حساب	شتمنه-	بډایه
اغېزه-	تاثیر				

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د متلونو په ارزښت دې وغږېږي.
۲. زده کوونکي دې وهڅوي چې په خپلو خبرو او ویناوو کې متلونه وکاروي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۴. دا کلمې دې په تخته ولیکي او زده کوونکي دې په کتابچو کې ورته جملې جوړې کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په تمثیلي بڼه په یوه عمل کې وښیي چې کوږ بار تر منزل نه رسېږي.
۲. دا نیمګړي متلونه دې بشپړ او په کتابچو کې دې ولیکي.
۳. د ټولګیوالو په مخ کې د ې لاندې متلونه بشپړ او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

الف. په یوه ګټېره ....
ب. خپل عیب د ولو.................................
ج. کیږدی په خپلو ....
د. مه کوه په چا چې.......................
هـ. ناپوه دومره په بل ....

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي متلونه ویلی شي او په مطلب یې وپوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي پوه شول چې هر متل ځانته د کارولو ځای، ارزښت او موخه لري؟
۳. آیا زده کوونکي په خپلو خبرو او لیکنو کې متلونه کار ولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متلونو په مطلب ځان پوه کړي او خو متلونه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست

د پټې خــزانــې ليکوال

موخې:

۱. زده کوونکي دې پخواني مشهور کتابونه او دهغو ليکوالان وپېژني.
۲. د پخوانيو آثارو په ارزښتونو باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو له پخوانيو کتابونو څخه د کوم يوه نوم اورېدلی دی؟
۲. آيا تاسو پټه خزانه نومی کتاب ليدلی يا هغه پېژنئ؟
۳. تاسو د پخوانيو کتابونو يا ليکوالانو په هکله څه ويلی شئ؟

پټه خزانه دپښتو ژبې د ادبياتو په لړ کې يو ارزښتناک کتاب دی چې محمد ((هوتک)) په ۱۱۴۱ هـ کال په کندهار کې دشاه حسين هوتکي پښتون واکمن په لارښوونه ليکلی دی.

محمد ((هوتک)) په (۱۰۸۴) هـ ق د کندهار په کوکران کې زېږېدلی، د پلار نوم يې داود خان او د نيکه نوم يې قادر خان ((هوتک)) دی. ده د خپل وخت علوم له خپل پلار څخه ولوستل. لوی عالم او پوخ شاعر شو. دده ټول عمر د کتابونو په لوستلو او ليکلو کې تېر شوی دی.

محمد ((هوتک)) په خپله پټه خزانه نومي لرغوني کتاب کې د پنځوسو نارينه او ښځينه شاعرانو د ژوند پېښې او د شعرونو بېلګې ذکر کړي دي. په دې ترتيب يې له سل هجري کال څخه تر يوولس سوه هجري کلونو پورې د پښتو د شعر او ادب تاريخ خوندي ساتلی دی.

محمد ((هوتک)) نور کتابونه هم ليکلي چې خلاصة الفصاحت او خلاصة الطب نومېږي او د شعرونو يو ښکلی ديوان هم لري چې بوللې او غزلې يې په کې راوړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

خوندي- ساتلي ‌‌‌ ‌‌‌ ورړ- ښايسته او لايق ‌‌‌ ‌‌‌ پېښې- واقعې

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. په زده کوونکو دې متن د املا په توګه وليکي.
۳. دپخوانيو ليکوالانو اود کتابونو د ارزښت په برخه کې دې معلومات وړاندې کړي.
۴. معلومات دې ورکړي چې د پټې خزانې غوندې مشهور لرغوني کتابونه او د هغو د ليکوالانو پېژندنه څه ګټه لري؟

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې په دوه کسيزه توګه متن ولولي او يو بل ته دې مطلب و وايي.
۲. دا لاندې نېمګړې برخې دې بشپړې کړي او په خپلو کتابچو کې وليکي.

الف. د محمد هوتک پټه خزانه د ....
ب. په پټه خزانه کې د پنځوسو تنو................
ج. د محمد هوتک د پلار او نيکه نوم.........
د. د محمد هوتک نور کتابونه دادي:............

ارزونه:

۱. زده کوونکي د پټې خزانې په هکله لنډه څرګندونه کولی شي؟
۲. زده کوونکي په دې وپوهېدل چې د پټې خزانې کتاب د خپل وخت د ليکوالانو او شاعرانو يو ښه تاريخ هم دی؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی اوليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پټې خزانې په هکله لنډه څرګندونه وکړي.
زده کوونکي دې دالاندې لغتونه معنا ، بيا دې په جملو کې وکاروي او په کتابچو کې دې وليکي.

(شاعران- پخواني- خوندي، عالم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم لوست

مطالعه

موخې:

۱. په مطالعې او د هغې په ارزښت باندې پوهېدل.
۲. د زده کوونکو عملاً مطالعې ته هڅول.
۳. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د مطالعې په معنا او دا چې څرنګه مطالعه وکړو پوهېږئ؟
۲. څه فکر کوئ چې مطالعه کول څه ډول کړنه ده؟
۳. موږ ولې باید تل مطالعه وکړو؟

مطالعه داسې کړنه ده، چې د انسان له سترګو او مغزو څخه د ناپوهۍ پردې لرې کوي. مطالعه انسان له مختلفو ارزښتناکو موضوعګانو څخه خبروي. انسان دې ته هڅوي چې باید د علم او پوهې څښتن شي.

د مطالعې له برکته انسان علم او کمال ته رسېږي. دماغي ځواک ته یې وده او پراختیا ورکوي. ترڅو انسان وکولی شي د ښو او بدو ترمنځ د توپیر په پوهېدو سره د دنیا او آخرت د ښه والي له پاره زیار وباسي او هڅه وکړي، چې د خپل هېواد ولسونه وپوهوي.

همدا راز مطالعه انسان د خپل ژوند له مسوولیتونو څخه خبروي. هغه ته دا لارښوونه کوي، چې انسان ډېر مسوولیتونه لري. باید په هغو پوه شي او هغه وپېژني. همدا مطالعه ده، چې موږ پرې خپل ځان او خپل رب (جل جلاله) پېژنو. له خپل خالق سره اړیکې ټینګوو او د اسلام د سپېڅلي دین او شریعت په هکله پوهېږو. په لارښوونو یې عمل کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له همدې امله په قرآن کريم کې هم په دې خبره باندې ټينګار شوی، چې د پوهې او مطالعې په وسيله دخپل ژوند غوره لاره پيدا کړئ او په هغې لارې باندې روان شئ.

نوي لغتونه:

هڅه-	زيار او کوښښ ،	پراختيا-	لوېوالی، ارتوالی،	سپېڅلی-	پاک
نړۍ-	دنيا	ګټور-	ګټه لرونکی	ځواک-	توان
غوره-	بهتر ، انتخاب شوی	کړنه-	عمل		

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د مطالعې په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. ښوونکی دې د متن څو کرښې داملا په توګه په زده کوونکو باندې په کتابچو کې وليکي.
۳. ښوونکی دې په متن کې سره ورته او متضادې کلمې وښيي او زده کوونکي دې وليکي.
مترادفې کلمې لکه: زيار او کوښښ ـ علم اوپوهه ـ پوهه او دانش ....
متضادې لکه: ښه او بد ـ پوهه او ناپوهي ـ تور او سپين............................

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې وغږېږي.
۲. زده کوونکي دې د مطالعې په ارزښت او دهغې په ترتيب باندې خبرې وکړي.
۳. زده کوونکي دې دا لاندې نيمګړې جملې په مناسبو کلمو سره بشپړې او په کتابچو کې وليکي.

الف. مطالعه د انسان له سترګو او مغزو څخه .... پردې لرې کوي.
ب. مطالعه انسان دې ته هڅوي چې ښايي د..............ښتن شي.
ج. د مطالعې په وسيله انسان د............... ترمنځ توپير کولی شي.
د. مطالعه انسان دخپل ژوند له.............څخه خبروي.
هـ. په قرآن کريم کې هم ټينګار شوی دی چې د مطالعې په وسيله د خپل ژوند.......... پيدا کړئ.

(دښو اوبدو- مسووليتونو- غوره لار - علم او پوهې- جهل اوناپوهي)

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د مطالعې په مفهوم او ارزښت باندې وپوهېدل؟
۲. آيا زده کوونکي په دې و پوهېدل او دا ذهنيت يې پيدا کړ چې بايد تل مطالعه وکړي؟
۳. آيا زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مطالعې په هکله يوه لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

ناخپلواکې کلمې

موخې:

۱. د ناخپلواکو کلمو پېژندل.
۲. په جملو کې د ناخپلواکو کلمو ارزښت او دهغو کارول.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو دناخپلواکو کلمو په هکله څه اورېدلي دي؟
۲. آيا ناخپلواکې کلمې هم په جملو کې خپل ځای او ارزښت لري؟
۳. آيا مورې په خپلو خبرو اترو کې هم ناخپلواکې کلمې کاروو؟

ناخپلواکه توکي او کلمې:

هغه کوچني توکي چې په يوازې توګه نه کار ول کېږي. که په ځانګړې توګه وکارول شي معنا نه ورکوي. لکه: و- د- له- بې- کې- سره- ځينې......

ناخپلواکه توکي ډېر ډولونه لري چې ځينې يې دادي:

۱. **سرينې:** هغه توکي چې له خپلواکو کلمو څخه د مخه را شي. لکه : په کور کې ناست وم. له احمد سره راغلم. د نيکونو غوندې مو وطن وساته!

۲. **پسينې:** هغه توکي دي چې تر خپلواکو کلمو وروسته راشي. لکه: د خبرو له پاره وخت نه لرم. په چا پورې نه خاندم، افغانانو په تاريخ کې خپله مېړانه ښودلې ده.

۳. **دربط توري:** هغه توکي دي چې د يوې جملې د اجزاوو ترمنځ د ترون له پاره راځي. او دوه جملې يا دوه برخې سره و نښلوي. لکه: زه را غلم خو ته نه وې. تا درس ولوست ليکن دی نه و راغلی.

۴. **د عطف توري:** هغه توکي دي چې د دوو کلمو يا دوو برخو ترمنځ راشي او يوه برخه له بلې برخې سره وتړي.

لکه: پښتو او ويدې دواړه لرغونې ژبې دي. پښتو د افغانستان رسمي او ملي ژبه ده. زه او ته ناست وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

توکي- برخې، اجزاوې	مېړانه- مردانګي
تړون- پیوستون	لرغوني- پخوانی

ښوونکي ته لاښوونې:

۱. متن ولوله د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو ترمنځ توپیر وښیه.

۲. د ناخپلواکو کلمو ارزښت په جملو کې وښیه.

۳. د متن دهرې برخې څرګندونه په مثالونو کې وکړه.

د زده کوونکو فعالیتونه:

زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

د ښوونکي په لارښوونه دې زده کوونکي په لاندې جملوکې ناخپلواکې کلمې (سرینې، پسینې، د عطف او دربط (اړوند) توري) په نښه کړي.

الف. علم او پوهې ته ډېره پاملرنه وکړئ!

ب. هېواد پوهو او هوښیارو خلکو ته اړه لري.

ج. زموږ په ټولګي کې پوه زده کوونکي ډېر دي.

د. هوسی په نجونو کې ډېره ښه ښکلې ده. خو دلته ډېره نه راځي.

هـ. زه له کار څخه نه ستړی کېږم، اما وخت نه لرم.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د ناخپلواکو کلمو په معنا او مفهوم وپوهېدل؟

۲. آیا زده کوونکي د خپلواکو او ناخپلواکو کلموترمنځ توپیر کولی شي؟

۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د ناخپلواکو کلمو په هکله په لنډ ډول په خپلو کتابچو کې څرګند مثالونه راوړي او په یاد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

دلقمان حکیم نصیحتونه

موخې:
۱. د لقمان حکیم په خبرو او نصیحتونو باندې پوهېدل.
۲. د دې ډول نصیحتونو عملي کولو ته دزده کوونکو هڅونه.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. آیا تاسو د لقمان حکیم نوم اورېدلی دی؟
۲. آیا تاسو د لقمان حکیم په هکله د چا نه څه اورېدلي دي؟
۳. لقمان حکیم خپل زوی ته څه ډول نصیحتونه کول؟

د لقمان حکیم نصیحتونه خپل زوی ته:

۱. له نېک او هوښیار سړي سره مصلحت کوه!
۲. استاد د پلار په شان وبوله!
۳. له بې عقلو او ناپوهو خلکو څخه تښته!
۴. یوځل ویل شوې خبره دوهم ځل مه تکراروه!
۵. د ګټې او تاوان له پاره خپل عزت له لاسه مه ورکوه!
۶. د خلکو د خبرو په منځ کې مه ورلوېږه.
۷. مېړانه د ځان عادت وګرځوه.
۸. دلمر ختو په وخت کې مه ویده کېږه!
۹. د بل کورته چې ځې سترګې، ژبه او لاسونه په واک کې ولره!

نوي لغتونه:
مېړانه- نارینتوب   یوځل- یو وار   واک- اختیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
۲. نصیحتونه دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې په وار سره ولولي او د هغه په مفهوم دې وغږېږي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په اړه دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي. بیا دې یو بل ته د هغه مرام څرګند کړي.
۳. زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه وروسته تر معنا په جملو کې وکاروي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(پوه، ګټه، مېرانه، واک، ستر)

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د لقمان حکیم په نصیحتونو باندې وپوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي نصیحتونه له یاده ویلی شي؟
۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لقمان حکیم نصیحتونه په کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

وزیر محمد اکبرخان

موخې:

۱. د وزیر محمد اکبر خان پېژندنه.
۲. د هېواد د غازیانو او اتلانو له تاریخ څخه خبرېدل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د وزیر محمد اکبر خان نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟
۲. تاسو له انګریزانو سره د آزادۍ په جګړو کې د غازیانو او اتلانو نومونه اورېدلي دي؟
۳. مورډ ولې د خپل هېواد د تېرو وختونو غازیان او اتلان یادوو؟

زموږ په هېواد کې ډېر نومیالي غازیان او اتلان تېر شوي دي، چې له هغو څخه یو هم وزیر محمد اکبر خان دی. وزیر محمد اکبر خان د امیر دوست محمد زوی او په ۱۲۳۲ هـ ق کال کې زېږېدلی و.

غازي محمد اکبر خان د افغان او انګلیس په لومړۍ جګړه کې له غازیانو سره یو ځای د هېواد په آزاد ولو کې ډېره لویه ونډه اخیستې وه.

وزیر محمد اکبر خان د ډېرو ښو اخلاقو څښتن و. پر بې وزلو زړه سواند او د ظالمانو او تیري کوونکو سخت مخالف و.

په جګړه کې د جنګي اسیرانو او د نیول شوو بندیانو قدر یې د میلمنو په شان کاوه. د هغو روغتیا او سلامتیا ته به یې پاملرنه کوله. تردې پورې چې د هغوی په تېونو باندې به یې په خپله پټۍ لګولې.

د خپل هېواد له خلکو سره یې ډېره مینه درلوده او خپلو خلکو ته له ډېرو خدمتونو څخه وروسته د ۳۰ کلو په عمر په ۱۲۲۲ کال کې وفات او د ده له سپاربښتنو سره سم په مزار شریف کې خاورو ته وسپارل شو. روح دې ښاد وي.

نوي لغتونه

اتلان- قهرمانان	ټپونه- زخمونه، پرهارونه	ونډه- برخه
نومیالي- مشهور	تېري کوونکي- ظالمان	جنګي اسیران- په جګړو کې نیول شوي بندیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لاښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د وزیر محمد اکبر خان د شخصیت په هکله دې خبرې وکړي.
۲. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. په متن کې راغلي کلمې او د هغو ډولونه دې د ګرامر له مخې وښيي او په زده کوونکو دې ولیکي.

لکه: وزیر محمد اکبر خان (خاص نوم) دی.

الف.	امیر دوست محمد خان	( )	هـ-	سلامتیا	( )
ب.	مزار شریف	( )	و-	جګړه	( )
ج.	افغان	( )	ز-	هېواد	( )
د.	غازیان	( )			

زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او بیا دې د هغه مطلب په ساده توګه و وایي.
۲. زده کوونکي دې دغو پوښتنو ته ځوابونه ووایي.

الف. وزیر محمد اکبر خان د چا زوی و؟
ب. وزیر محمد اکبر خان کوم ښه صفتونه درلودل؟
ج. وزیر محمد اکبر خان د هېواد د خپلواکۍ له پاره څه ډول خدمتونه کړي دي؟
د. د وزیر محمد اکبر خان مړینه په کوم کال پېښه شوې او مقبره يې چېرې ده؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکو وزیر محمد اکبر خان و پېژانده؟
۲. آیا زده کوونکي په دې وپوهېدل چې وزیر محمد اکبر خان د هېواد د خپلواکۍ په ګټلو کې لویه ونډه اخیستې وه؟
۳. آیا دوی د وزیر محمد اکبرخان په هکله معلومات ور کولی شي؟
۴. آیا متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د وزیر محمد اکبر خان لنډه پېژندګلوي په خپلو کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوو لسم لوست

د شاعر ډالۍ

موخې:

۱. زده کوونکي باید د ډالۍ په معنا او مفهوم وپوهېږي.
۲. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د ډالۍ په معنا او مفهوم پوهېږئ؟
۲. ستاسو په فکر ظلم کول څه ډول عمل دی؟
۳. تاسو څه فکر کوئ چې شاعر به ظالم او مظلوم ته په کومه سترګه ګوري؟

زه چې ور غلم هغه په کوټنۍ کې ناست و. سریې په ګرېوان کې ښکته کړی و. فکري عبادت یې کاوه.

کله چې یې سر را پورته کړ او پرما یې نظر ولګېد. ما خپله ډالۍ (د یوه پړانګ پوستکی او یو غزنیچې پوستین) دهغه په مخ کې کېښودل.

هغه وویل: ((دا د یوه ظالم پوستکی دی څکه له پښو لاندې لویږي، او دا بل د کمزورو له پوستکو څخه جوړ دی او په غاړې پورې اړه لري.دشاعر ډالۍ ښایي همدغسې وي او همدغه معنا ولري.

دی باید دا دوه منظرې همدغه راز وښیي او خلک په دغه رمز پوه کړي.)) په دغو خبرو زه له خوبه را ویښ شوم او په خوب کې د خپل خوب په تعبیر پوهېدلی وم.

نوي لغتونه:

ډالۍ-	تحفه	رمز-	راز
کوټنۍ-	، وړه کوټه	همدا راز-	همدا ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. د زده کوونکو پام دې ته را واړوي چې یو شاعر ظالم او مظلوم څه ډول را ښیي؟
۳. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۴. د تېرې کوونکو دکړو وړو ځینې مثالونه دې د نمونې په توګه ووایي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې مطلب ولولي او دهغه په هکله دې خبرې وکړي!
۲. په دې هکله دې هم خبرې وکړي چې خلک تېري کوونکو ته په کرکه ګوري.
۳. دا لاندې کلمې دې په مناسبو جملو کې راوړي.

الف. ډالۍ
ب. مظلوم
ج. کوټنی
د. تعبیر
هـ. خلک

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د درس په معنا او مطلب باندې وپوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي په دې هم پوه شول چې د تېري کوونکو او مظلومانو کړه وړه ډېر توپیر لري؟
۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په متن کې متضادې کلمې پیدا، هغه دې په جملوکې وکاروي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(ظالم اومظلوم ـ توراوسپین ـ ښه او بد)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

تاړي (وندونه)

موخې:

۱. زده کوونکي دې له خپلواکو کلمو سره تاړي وپېژني.
۲. د تاړو (وندونو) په کارولو باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو د تاړو يا وندونو نوم اورېدلی دی؟
۲. آيا تاسې پوهېږئ چې تاړي په خپلواکو کلمو کې ډېر ارزښت لري؟
۳. آيا تاسې پوهېږئ چې تاړي هم لکه نورې کلمې په ويناوو او ليکنو کې ډېر ارزښت لري؟

تاړي (وندونه)

تاړي هغه نا خپلواکې کلمې دي چې د خپلواکو کلمو په سر او پای کې نښلول کېږي. او نورې کلمې ترې جوړېږي.

تاړی دا ډولونه لري مختاړي او وروستاړي:

۱- مختاړي (پيشوندونه)

هغه ناخپلواکې کلمی دي چې د کلمو په سرکې نښلول کېږي لکه دکار لـه کلمې سره: بېکار، همکار، ناکاره، سرکار، خود کار همدارنګه: مه کوه، نه کول، نازړه، بې زړه، بې فکره، بې لاسه، بې پوهې.

۲- وروستاړي (پسوندونه)

هغه نا خپلواکې کلمې دي چې د کلمو په پای کې ونښلي او نورې کلمې ترې جوړې شي.

لکه: (د کار لـه کلمې سره وروستاړي) کارګر، همدارنګه پوهنتون، وړين، غمجن، ختګر، زرګر، ولسوال، مېوندوال، احمدزی، شريفه، طلايي، لوبغالی، ښوونکی، وياړونه او نور.

نوي لغتونه:

وړين-	پشمي او له وړيو جوړ شوی	لوبغالی-	د لوبو ځای
پروردګار-	پالوونکی، ساتونکی	وياړونه-	افتخارات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په ناخپلواکو کلمو دې رڼا واچوي.
۲. خپلواکو کلمو کې دې تاړي او د هغو ډولونه له بېلګو سره وښيي.
۳. په کلمو کې دې تاړي او دهغو ارزښت وښيي.
۴. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې وليکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او دهغه مطلب دې په یاد زده کړي.
۲. زده کوونکي دې په دې لاندېنیو جملو کې تاړي په نښه او په کتابچو کې و ليکي.

الف. چا ته بده خبره مه کوئ!

ب. په زورورو باندې قهر او غضب ډېر برلاسی وي.

ج. پښتو زما مورنۍ ژبه ده.

د. افغانستان ډېر تاریخي ویاړونه لري.

هـ. بې علمه ژوندون ګران دی.

و. کتاب زما یوازینی ملګری دی.

ارزونه:

۱. زده کوونکو وندونه یا تاړي وپېژندل؟
۲. زده کوونکي د وندونو ډولونه په کلمو کې ښودلی او کارولی شي؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې لاندېنیو کلمو کې تاړي را وښيي او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

(ورکتون لوبغاړی، لوبغالی، زیارکښ، وطنوال، بې وطنه، بې فکره،افغانستان، هندوستان، یاران)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د افغانستان طبیعي زېرمې

موخې:
۱. زده کوونکي باید د خپل هېواد طبیعي زېرمې وپېژني.
۲. د طبیعي زېرمو په ارزښت او ساتلو باندې وپوهېږي.
۳. متن سم ولولي او سم یې ولیکي.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. طبیعي زېرمې څه ته وایي؟
۲. تاسو د طبیعي زېرمو په هکله څه اورېدلي دي؟
۳. موږ په خپل هېواد کې طبیعي زېرمې لرواو هغه به څه شی وي؟
۴. زموږ د هېواد غرونه، ځنګلونه او سیندونه څه ارزښت لري او په طبیعي زېرمو کې ګڼل کېږي؟

زموږ ګران وطن افغانستان یو غرنی هېواد دی. زیاتره غرونه یې په مرکزي شمالي، ختیځو او نورو برخو کې پراته دي چې په آب و هوا یې ډېره ښه اغېزه کړېده.

غرونه د واورو له امله د یخچالونو پراخې سیمې جوړوي چې په بدخشان کې لوی پامیر د یوه طبیعي پارک په توګه یا دولی شو. همدارنګه د هندوکش، سلیمان، او د ترکستان د تیربند د غرونو لړۍ د یادولو وړ دي چې لوی، شتمن کانونه او معدنونه لري.

زموږ په هېواد کې ولاړې اوبه یا جهیلونه هم د ښکلو منظرو په شان موجود دي لکه: د غزني ولاړې اوبه او د بامیانو بندامیر، چې د بهرنیو سیلانیانو پاملرنه یې هم ځانته را اړولې ده.

ځنګلونه هم دطبیعي زیرمو غوره برخه ده، چې د غرونو په لمنو کې یې د ژوو او ځناورو له پاره څړ ځایونه او داستوګنې سیمې جوړې کړېدي. سربېره پردې چې د هوا په ښه والي او پاکوالي کې یې مرسته کړې ده، د سیلابونو او وچو بادونو مخنیوی هم کوي.

ځنګلونه زموږ د هېواد په مرکزي، ختیځو، او جنوبي سیمو لکه لویه پکتیا ،ننګرهار کونړونو، بادغیس، بدخشان او هرات کې موجود دي.
د دغو طبیعي شتمنیو ساتنه او پالنه د هر افغان ایماني او ملي دنده ده ځکه پوهېږو، چې ونې د وخت په تېرېدو سره د مرضونو او نورو علتونو په سبب له منځه ځي او ولې یې پرې کېږي. که موږ د هغو په ساتنه او ډېربنت کې ټینګه پاملرنه و نه کړو، دغه طبیعي شتمني به زموږ نورو نسلونو ته پاتې نه شي.

نوي لغتونه:

ختیځ-	شرق ، د لمر راختلو ځای	ثږځایونه-	دخړیدو ځایونه.
کانونه –	معدنونه	لویدیځ-	غرب دلمر لوېدلو ځای
ډېربنت-	ډېروالی	کمښت –	کموالی

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د طبیعی زیرمو په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. په افغانستان کې دې د غرونو او سیندونو په موقعیت او ارزښت خبرې وکړي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زد کوونکي دې متن ولولي او د طبیعي زیرمو په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. د خپل هېواد طبیعي شتمنۍ دې په ساده ډول وښیي.
۳. دا لاندې کلمې دې وګوري او د هغو هم معنا کلمې دې ورته پیدا کړي.

الف. زېرمې	دارایي	پیسې	ذخیرې
ب. اغېزه	هوا	تاثیر	لاندې
ج. ثږځایونه	صحرا	د ثږېدو ځای	د اوسېدو ځای
د. جهیلونه	یخچالونه	ولاړې اوبه	ښکلې منظرې
هـ. طبیعي زېرمې	آب وهوا	هستي	طبیعي شتمني

ارزونه:

۱. زده کوونکي د طبیعي زېرمو په ارزښت وپوهېدل؟
۲. د خپل هېواد طبیعي زېرمې یې و پېژندلې، چې کومو شیانو ته ویل کېږي؟
۳. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي او په لنډه توګه دې هغه په یاد زده کړي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

خوشحال خان خټک!

موخې:

۱. د خوشحال خان خټک پېژندنه.

۲. له پخوانيو شاعرانو او اديبانو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.

۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو له پخوانيو شاعرانو څخه د خوشحال خان نوم اورېدلی دی؟

۲. څه فکر کوئ چې خوشحال خان څه ډول شاعر و؟

۳. له خوشحال خان څخه به موږ ته څه شی را پاتې وي؟

خوشحال خان خټک د پښتو ژبې يو نوميالی، تنګيالی او توريالی شاعر دی چې د افغان په ننګ يې توره تر ملا کړې وه لکه چې خپله وايي:

د افغان په ننګ مې وتړله توره
ننګيالی د زماني خوشحال خټک يم.

خوشحال خټک له ۲۵۰ زيات کتابونه لکيلي وو او په خپل زيار يې داسې بنه ور ښښلې وه چې نامتو ليکوالان پرې هم نازېږي لکه الفت صاحب چې ويلي دي:

خوشحال خان خټک ته!

دادب او د شـــعر لـــويه قهرمـانـه — د مُغـلو پـه کور تندر لـه آسمانـه
د وطن د آزادۍ سختـــو جـګړو کې — لـه هرچا نه زرور مـرد ميدانـــه
ستا د شعـر مصرع لاهـېـره تـېـره ده — بې تنګي تېتي توتې ستالـه بيانـه
دا د رزم او د بزم پـه مـجلس کې — هلته بازدلته بلبل هزار داستانـه
هم رستم هم فردوسي د يـوداستـان يې — هم شاعـر هم مُفکر هم پهلوانـه
ستا ديوان که پـه ادب کې لوی شهـکاردی — تا پـه توره کې هم کړی ډېر لوی کاردی
د افغان پـه ننګ ترلې تـوره تـاوه — درسـره لـويه آرزو لـــويه سودا وه

الفت

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

فردوسي.	د دري ژبې لوی شاعر	رزم–	جګړه
بزم-	مجلس او ناسته	مفکر-	فکرکوونکی
رستم-	دفردوسي په شهنامه کې ديوه قهرمان نوم و.	شهکار-	ډېر لوړ کار
مُغل-	د يوه قوم نوم و چې د بابر کورنۍ ور پورې منسوبه وه.		

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې ذکر شوی شعر د کتاب له مخې ولولي او پوره دې معنا کړي.
۲. د خوشحال خان په شخصيت او ادبي خدمتونو باندې دې خبرې وکړي.
۳. شعر دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې وليکي.
۴. شعردې په زده کوونکو باندې په نثر واړوي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي د ې شعر ولولي او معنا دې کړي.
۲. زده کوونکي دې دا جملې ولولي او په کتابچو کې دې وليکي.

الف. خوشحال خان د خپلې زماني ملي اتل، ستر اديب،او لوی شاعر و.
ب. له خوشحال خان څخه د پښتو ژبې د نظم او نثر کتابونه را پاتې دي.
ج. خوشحال خان دخپلې خاورې د آزادۍ له پاره د مُغلو له لويې امپراتورۍ سره ډېر جنګونه او جګړې کړېدي.
د. خوشحال خان په خپل وخت کې د خپلو خلکو او قام ستر مخکښ او لارښود و.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د خوشحال خان له نوميالیتوب او پوهې څخه خبر شول؟
۲. آيا زده کوونکي و پوهېدل چې خوشحال خان ختک د پښتو ژبې لوی شاعر تېرشوی دی؟
۳. آيا زده کوونکي د شعر له مطلب څخه متن ليکلی او لوستلی شي؟

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د خوشحال خان ختک په هکله يوه لنډه او په زړه پورې مقاله وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ویشتم لوست

ستاینوم (صفت)

موخې:

۱. دستاینوم یا صفت پېژندنه.
۲. په خبرو او لیکنو کې د صفتونو سم کارول.
۳. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو له صفت سره آشنا یاستئ او هغه پېژنئ؟
۲. صفت څه ته وایي او ولې هغه باید وپېژنو؟
۳. زموږ په خبرو او لیکنو کې صفت هم شامل دی؟

صفت هغه کلمه ده چې د نوم حالت او څرنګوالی وښیي. صفتونه تل له خپل موصوف سره یو ځای راځي. لکه: توري څپلۍ، شین آسمان، پوه هلک او نور.

دصفت مهم ډولونه:

۱. **اصلي صفتونه:** هغه دي چې دنوم ذاتي ښه والی او بدوالی وښیي لکه: توره تخته، ښه سړی، هوښیاره نجلۍ، جګه ونه، ناپوه سړی، سپین کاغذ.
۲. **نسبتي صفتونه:** هغه کلمې چې نسبت یې بل نوم، شي یا حالت ته وشي لکه: کابلی، میوندوال، سلیمان خېل، قیمتي، طلایي، اونور.
۳. **مجرد صفتونه:** هغه دی چې یوازې یو مجرد وصفي مفهوم وي یعني خارجي وجود و نه لري. لکه: لېوتتوب، لوړتیا هوښیارتیا، پښتونولي.
۴. **اشاري صفتونه:** هغه صفتونه چې د هغو په واسطه موصوف ته اشاره وشي لکه: دغه نجلۍ درس وایي. هغه ونه سوړسیوری لري، دا د ابن سینا ښوونځی دی، هغه ښځه ډوډۍ پخوي.

نوي لغتونه:

صفت – ستایل
ستاینوم- صفت یا د نوم ستایونکی
یاد ونه- موصوف هغې کلمې ته وایي چې صفت د هغه له پاره راغلی وي لکه: توري څپلۍ چې تور یې صفت او څپلۍ یې موصوف دی، په اشاري صفت کې دغه نږدې اشاره – هغه لرې اشاره او هوغه ډېره لرې اشاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي اودهغه په هکله دې په جلا جلا توګه څرګندونې وکړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې د خپل ځان د غړو نومونه د صفت او موصوف په شکل را وړي، او په زده کوونکو دې په کتابچو کې ولیکي.

لکه: توري څپلۍ ـ سپین غاښونه ـ ښکلي لاسونه ـ جګه ونه او لوی زړه..........

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسیزه توګه ولولي او یو بل ته دې څرګندونې وکړي.
۲. د خپل ټولګي او چاپیریال د ځینو شیانو نومونه دې د صفت او موصوف په توګه راوړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

لکه: سپین دیوال، لوی صنف، ښکلي ګلان، پوه زده کوونکي، تور قلم، لایق ښوونکی، داهلک، او هغه ونه ....

۳. په دې لاندې متلونو کې دې صفت او موصوف په نښه او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

الف. ترنادان دوست څخه هوښیار دښمن ښه دی.
ب. له بې پته ژوند څخه مرګ غوره دی.
ج. کوږ بار تر منزله نه رسیږي.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي دصفت او موصوف په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. د صفت ډولونه یې هم وپېژندل؟
۳. په خبرو او لیکنو کې له دې وروسته صفتونه کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن مطلب په خپلو کتابچوکې ولیکي او په یاد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

قیمتي ډبرې

موخې:

۱. د قیمتي ډبرو په خصوصیاتو او ارزښتونو باندې پوهېدل.
۲. زده کوونکي د خپل هېواد قیمتي ډبرې وپېژني.
۳. متن سم ولولي او سم يې وليکي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو داسې رنګه ډبرې لیدلي چې له عادي ډبرو څخه توپیر ولري؟
۲. تاسو پوهېږئ چې ګټورې، رنګه او ښکلې ډبرې په کوم نامه یادېږي؟
۳. زموږ په هېواد کې رنګه او ښُکلې ډبرې شته، هغه څه ارزښت لري؟

زموږ چاپېریال له طبیعي موادو څخه ډک دی. ځینې ډبرې یې له هغو موادو څخه دي چې په غرونو او درو کې په بېلابېلو ډولونو سره پیدا کېږي. د دغو ډبرو طبیعي رنګونه ډېر ښکلي او په زړه پورې دي چې د منرالونو په نامه یادېږي.

منرالونه هغه ډبرې دي، چې په طبیعي توګه ښکلې او مختلف شکلونه لري. ځینې ځلا لرونکي، ځینې یې نیمه ځلا لرونکي او ځینې نورې یې بې ځلا دي.

ځلا لرونکي منرالونه په طبیعي توګه ښُکلي، ارزښتمن او په زړه پورې رنګونه او شکلونه لري. چې له دغو ډبرو څخه د غمیو په توګه په ګاڼو او زېورونو کې کار اخیستل کېږي لکه: یاقوت، زمرد، لاجورد، عقیق، الماس او نور.

یاقوت ځلا لرونکې ډبره ده چې ډېر صفا سور رنګ لري. زمرد په ښکلي شنه رنګ پیدا کېږي.

عقیق هم تور، سپین، ژېړ او نور رنګونه لري. الماس تر ټولو ډبرو د لوړې بیې او ځلا لرونکې دی. چې سپین روښان رنګ لري او ډېر لږ پیدا کېږي.

په دې ترتیب تر ۳۵ ډوله زیاتې مختلفې قیمتي ډبرې زموږ د ګران هېواد په طبیعت کې موجودې دي. چې د بدخشان، پروان، کندهار، نورستان، کابل، میدان، او د نورو مرکزي سیمو له غرونو څخه لاس ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ډبره- تیږه ګاڼې – زیورات

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د قیمتي ډبرو په هکله دې زده کوونکو ته معلومات ورکړي.
۲. د قیمتي ډبرو په رنګونو دې خبرې وکړي.
۳. زموږ په هېواد کې دې د هغو سیمو نومونه په زده کوونکو باندې تکرار کړي چې قیمتي ډبرې لري.
۴. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې په کتابچو کې ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې د لاندې کلمو په مرسته نیمګړې جملې بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. هغه قیمتي ډبره چې ډبره کمه او ډېره کلکه ده، ....نومېږي.
ب. هغه ډبرې چې په طبیعي توګه ښکلې او مختلف شکلونه لري، .... نومېږي.
ج. یاقوت صفا او ځلا لرونکې ډبره ده چې، ....رنګ لري.
د. په طبیعت کې .... قیمتي ډبرې یا منرالونه موجود دي.

(۳۵ ډوله ـ سور ـ الماس ـ منرالونه)

۳. زده کوونکي دې په لوستل شوي متن کې څو صفتونه پیدا کړي او په کتابچو کې دې ولیکي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي و پوهېدل چې زموږ ګران هېواد هم ښکلې او با ارزښته قیمتي ډبرې لري؟
۲. زده کوونکو قیمتي ډبرې او دهغو ډولونه و پېژندل؟
۳. د لوستل شوي متن کلمې لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن په خپلو کتابچو کې ولیکي او دهغه مطلب دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست

کمپیوټر

موخې:

۱. زده کوونکي باید کمپیوټر وپېژني.
۲. د نړۍ له نوو اختراعاتو او اکتشافاتو څخه خبر شي.
۳. د متن لوستل او ليکل وکړای شي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د کمپیوټر نوم اورېدلی او د هغه په هکله څه ويلی شئ؟
۲. تاسو څه فکر کوئ چې کمپیوټر به کوم کارونه سرته رسولی شي؟

کمپیوټر هغه نوی ماشين دی چې د انسانانو بې شمېره ټولنيزې ستونزې حل کړې او لا د بشر په خدمت کې دی. دا ماشين د لومړي ځل له پاره په ۱۹۴۲ م کال د امریکايي (الاتا سوټ برى) په وسيله اختراع شو او له هغه وخت څخه يې تر اوسه ډېره پراختيا موندلې ده.

کمپیوټر له څلورو اساسي برخو څخه جوړ شوی دی.

لومړۍ برخه يې سکرين يا مانيتور نومېږي. دا هغه پرده يا صفحه ده چې د کمپیوټر پروګرامونه او خپروني په کې ليدل کېږي.

دوهمه برخه: (پي، سي، يو) ده، چې د کمپیوټر اساسي او مهمه برخه ګڼل کېږي او همدې برخې ته د کمپیوټر حافظه وايي.

دريمه برخه: يې د کيبورډ برخه ده، چې د کمندونو توري او نوري لارښوونکې کلې په دې برخې پورې اړه لري.

څلورمه برخه: د (موس) mouse يا موږک په نامه يادېږي، چې کمندونه د هغه په وسيله کارول کېږي.

کمپیوټر ټول معلومات په خپله حافظه کې ساتي که څوک هر وخت و غواړي له هغه څخه کار اخيستلی شي او هم کولی شي چې هغو معلوماتو ته بدلون ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

مډرن- ډېر نوی او پر مختللی　　ستونزې – کړاوونه او مشکلات　　بدلون- تغیر

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې د کمپیوټر متن ولولي او د هغه په هکله دې زده کوونکو ته څرګندونې وکړي.
۲. د کمپیوټر متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. د کمپیوټر د دغو برخو په هکله دې څرګندونې وکړي.
الف. د کیبورډ برخه یعني.................................
ج. مانیتور هغه پرده ده چې ....
د. د موس برخه هغه ده چې ....

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې له یو بل څخه دا برخې وپوښتي:

الف. موس د کمپیوټر کومه برخه ده؟
ب. مانیتور څه ته وایي؟
ج. سي، پي، یو د کمپیوټر د کومې برخې نوم دی؟
د. کیبورډ په کمپیوټر کې څه شی دی؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکو کمپیوټر و پیژاند ؟
۲. زده کونکي د کمپیوټر له بېلا بېلو برخو سره آشنا شول؟
۳. د کمپیوټر په کارونو او له هغو څخه په ګټه اخیستلو و پوهېدل؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کمپیوټر د بېلابېلو برخو نمونه واخلي، هغه دې په یاد زده کړي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ویشتم لوست

ضمیرونه

موخې:

١. د ضمیرونو یا نومځرو پېژندل.
٢. په جملو کې د ضمیرونو سم کارول.
٣. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

١. تاسو کله دضمیر کلمه اورېدلې ده؟
٢. ولې باید ضمیرونه وپېژنو؟

ضمیرونه هغه کلمې دي چې د نوم پرځای د تکرار د لرې کولو لـه پاره راځي. لکه: زه، موږ، ته، تاسې، دی، دا، دوی، هغه ، دغه، هغوی.

د ضمیرونو مهم ډولونه دادي:

١- شخصي ضمیرونه:

هغه دي چې دیوه شخص یا وګړي له پاره راشي لکه:

د متکلم له پاره:	زه -	ما -	موږ
د مخاطب له پاره:	ته -	تا -	تاسې
دغائب له پاره:	دی -	دا -	دوی

مثالونه: زه راغلم ته نه وې! ـ دوی راغلل ـ ما کتاب واخیست.

٢- اشاري ضمیرونه:

هغه دي چې شخص یا شي ته د اشارې له پاره راشي لکه: دغه وایې، هغه راغی، دا زما ملګری دی. اشاري ضمیرونه عموماً د نږدې لـه پاره (دغـه) ـ د لـرې لـه پاره (هغه) او ډېر لرې له پاره (هاغه) د اواز په تغیر راځي.

٣- ملکي یا اضافي ضمیرونه:

هغه ضمیرونه چې ملکیت وښیي لکـه: زمـوږ وطـن د نومیـالیو کـور دی. ستا کـرنه مې خوښه شوه. زما قلم ښه دی. د دوی کتابونه وساته! قلـم مـې راکـړه! غـږ دې نـه اورېدل کېږي. بکس یې واخیست.

د متکلم له پاره: (مې)
د مخاطب له پاره: (دې)
د غائب له پاره: د (یې) ضمیرونه راوړل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

وګړي- خلک، مخاطب ـ اوریدونکی، متکلم ـ ویونکی،

غائب ـ چې حاضر نه وي (دریم سړی)

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. ضمیرونه او د هغو ډولونه دې په مثالونو کې له توپیر سره بیان کړي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې تکرار او په یاد زده کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په دې لاندې جملو کې د ضمیر ډولونه را وښیي.

الف. دا زما استاد دی.
ب. دوی ټول ټولګي ته را غلل.
ج. ورور مې له بهر څخه را ورسېد.
د. موږ د جمعې په ورځ میلې ته ځو.
هـ. زه سبا ته د امتحان له پاره چمتو یم.

۲. زده کوونکي دې لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. ضمیرونه تعریف او په مثالونو کې یې څرګند کړئ!
ب. شخصي ضمیر کوم ډول ضمیر ته ویل کیږي؟ په ټولګي کې یې مثالونه ور کړئ!
ج. اشاري ضمیرونه څه ته وایي؟ آیا په ټولګي یا ښوونځي کې یې مثالونه ویلی شئ؟
د. ملکي یا اضافي ضمیرونه وښیئ، د کورنۍ په غړو کې یې مثالونه ور کړئ!

لکه: زما پلار ډېر کار کوي، زما وروڼه زده کوونکي دي، مور مې ډاکټره ده.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکو ضمیرونه وپېژندل؟
۲. زده کوونکي د ضمیرونو په ډولونو هم و پوهېدل؟
۳. زده کوونکو په جملو کې ضمیرونه پېژندلي او هغه لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده ډول په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست

لنډۍ

موخې:

۱. زده کوونکي باید لنډۍ وپېژني.
۲. د لنډیو توپیر له نورو اشعارو سره کولی شي.
۳. لنډۍ لوستلی او لیکلی شي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د لنډیو په برخه کې څه اورېدلي دي؟
۲. تاسو ویلی شئ چې لنډۍ به څه ډول اشعار وي؟
۳. تاسو پوهېږئ چې لنډۍ یوازې په کومه ژبه کې موجودې دي؟

لنډۍ هغه ولسي، ملي اشعار دي چې شاعران یې معلوم نه دي. د هر حساس پښتانه او پښتنې د زړه غږ او د احساساتو هنداره بلل کېږي. دا ملي اشعار یوازې د پښتو ژبې او پښتون ولس د ادبي میراث ستره پانګه ده چې په نورو ژبو کې یې ساری نه لیدل کېږي. لنډۍ ډېر ډولونه لري. لکه: د هېواد پالنې لنډۍ، ټولنیزې لنډۍ، جنګي لنډۍ، عشقي لنډۍ او نورې.

له نورو اشعارو څخه د لنډیو توپیر دادی چې ویونکي یې معلوم نه دي. تر ویلو وروسته د خلکو مال ګرځي او ولسونه یې نسل په نسل یو بل ته لېږدوي.

دا اشعار خومره چې ساده او سپېڅلي دي، هغومره د نورو ژبو له اغېزو څخه هم پاک ساتل شوي. لنډۍ ځانته سیلابي سیستم لري، چې لومړۍ برخه یې لنډه (۹) څپې او دوهمه برخه یې اوږده (۱۳) څپې (سیلابه) ده.

د دغو اشعارو بله ځانګړتیا دا ده چې زیاتره د ښځو له خوا نارینه ووته ویلې شوي، نو ځکه اغېزمنې او د نازکو احساساتو لرونکې دي. او هم د ژوند په بېلا بېلو حالاتو لکه د غم او ښادۍ، د تورې او مېړانې په وخت کې ویل شوي همدا دلیل دی چې عشقي، حماسي، اخلاقي، ټولنیزې او نورې ډول ډول لنډۍ موجودې دي. چې هره برخه یې ځانته خوند او اغېزه لري.

لکه په لاندې لنډیو کې:

په وطن نیمه ډوډۍ ښه ده
نه په پردي وطن کې غوښې پلوونه

که تور اوربل مې مېراتیږي
په وطن جنګ دی جانان نه منع کومه

حماسي لنډۍ: هغه لنډۍ دي چې د تورې، مېړانې، جنګ او جګړو په هکله ویل شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

هنداره ـ آیینه، خپې ـ سیلاب، هیجا، ځانګړتیاوې- خصوصیات

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په باب دې پوره څرګندونې وکړي.
۲. دلنډیو په جوړښت او هیجاوو باندې دې خبرې وکړي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۴. په دې لاندې لنډیو کې دې د هغو ډولونه و ښيي.

کـه پـه میـوند کې شهید نه شـوې
خـاونده سل ځـلـه ژوند را کـړې

کـــه بـــاران اوري و دې اوري
کـه د زلمو نـه پـوره نـه شـوه

وطن مـې تـن، تـن مـې وطـن دی
خدا یـږو لالـیـه بې ننګۍ ته دې ساتینـه

چې د وطـن پـه مینه سل ځله ځار شمـه
واوري دې نـه اوري چې لاړې بـنـدوینـه

ګرانـه وطـنـه! جنګې به دې ساتینه
د تن پـه بـیـه یـې ساتـم تـرڅـو چې یمه

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې د لنډیو مهمې ځانګړتیاوې ولیکي.
۳. زده کوونکي دې لنډۍ ولولي او له یاده دې وواییي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي د لنډیو په معنا او مفهوم و پوهېدل؟
۲. لنډۍ له نورو اشعارو څخه توپیرولی شي؟
۳. لنډۍ ویلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کـوونـکي دې د لـنـډیو پـه هـکـلـه یـوڅـو کـرښـې ولیـکـي.
او لـیـکـل شـوې لنډۍ دې له یاده وواییي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د آیوډین روغتیایي ارزښت

موخې:

۱. زده کوونکي په دې وپوهيږی چې آیوډین څه ته وایي؟
۲. د آیوډین منبع دې وپېژني او د انسان په جسمي وده کې دې د هغه په ارزښت وپوهېږي؟
۳. متن سم ولولي او ویې لیکي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو دآیوډین کلمه اورېدلې په دې برخه کې معلومات لرئ؟
۲. ستاسو په فکر آیوډین زموږ په سلامتیۍ کې کوم ارزښت لري؟
۳. تاسې پوهېږئ چې د آیوډین د کمښت څخه په وجود کې ځینې ناروغۍ منځ ته راځي؟

کاني ((معدني)) مواد

منرالونه د انسان د بدن له پاره ډېر ګټور او اړین دي، چې آیوډین هم یو له دغو څخه دی. ډېر خلک یې د غذایي موادو او اوبو له لارې تر لاسه کوي. په هغو سیمو کې چې له سمندر څخه لرې وي او دماهي غوښې هلته (د آیوډین یوه ښه منبع ده) په آسانۍ سره نه پیدا کېږي. خلک یې د آیوډین په کمښت اخته وي.

څرنګه چې آیوډین د انسان په جسمي وده او د دماغ د حجرو په جوړولو کې ډېره اغېزه لري، نو که د ماشوم په بدن کې آیوډین لږ وي. ماشوم له د ماغي کمزورتیا سره مخامخ کېږي. د ذکاوت اندازه یې د نورو عادي کوچنیانو پرتله په ټیټه درجه کې راځي او د وجود وده یې په ټولو برخو کې ډېره سسته او ضعیفه وي. په لویانو کې د آیوډین د لږوالي له کبله د غاړې مخکنۍ برخه (غُده) چې تایراید نومېږي لویېږي. اوپه جاغور بدلېږي.

دهغو خلکو په بدن کې چې آیوډین کم وي باید په خوړو کې آیوډین لرونکي مالګه استعمال کړي.

د کبانو غوښې او نور هغه خواړه دي وخوري چې د آیودین لرونکي وي همدا راز د آیوډین لرونکو درملو خوړل هم په بدن کې د آیوډین کمښت له منځه وړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

کمښت- کموالی   وده- لویېدل، نمو   پرتله- مقایسه   اغېزه- تاثیر   درمل- دوا

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن د کتاب له مخې ولولي او د هغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. ښوونکی دې د لاندې برخو په هکله څرګندونه وکړي.
   الف. آیوډین څه ته وایي او په څه شي کې پیدا کېږي؟
   ب. د آیوډین کمښت په وجود کې څه ډول رنځونه پیدا کوي؟
   ج. د آیوډین له کمښت څخه پیدا شوې ناروغي، په څه شی جوړېږي؟
۳. ښوونکی دې متن د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په هغه دې وغږېږي.
۲. زده کوونکي دې دا لاندې جملې د متن په لوستلو سره بشپړې کړي.

الف. د کبانو غوښه د .... یوه ښه منبع ده.
ب. د ماشوم په بدن کې د آیوډین کمښت، دی د .... سره مخامخ کوي!
ج. آیوډین لرونکي مالګې او............. په بدن کې د آیوډین کمښت له منځه وړي.
د. په لویانو کې د آیوډین په کموالی د........................ غده لویېږي او په جاغور بدلېږي.
هـ. هغه سیمې چې له سمندرونو څخه لرې وي د آیوډین په .... سره اخته کېږي.

دماغي کمزورتیا	- تایراید-	آیوډین –	کمښت	_ درملونه

ارزونه:

۱. زده کوونکي په دې و پوهېدل چې آیوډین څه شی او څه ارزښت لري؟
۲. آیوډین لرونکي خواړه یې وپېژندل؟
۳. په دې هم پوه شول چې د آیوډین کمښت ډېرې ناروغۍ منځ ته راوړي؟
۴. متن لوستلی او په خپلو کتابچو کې یې لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د آیوډین لوست خپلو ورو خویندو او ورونو ته ولولي.
زده کوونکي دې د لوست مطلب په لنډ ډول په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ویشتم لوست

شمېر نوم (عدد)

موخې:

۱. زده کوونکي دې عددونه وپېژني!
۲. په عبارتونو او جملو کې د شمېر نومونو پېژندل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو کله د عدد کلمه اورېدلې ده عدد (شمېر نوم) څه ته وايي؟
۲. په جملو کې راغلي عددونه پېژندلی شئ؟
۳. تاسو په عددونو سره کوم شی شمېرلی شئ؟

عـــدد: هغه خپلواکه معنا واله کلمه ده چې د (نومونو) شیانو، او اشخاصو شمېر راښيي.

همدارنګه دهغوی درجه او رتبه هم څرګندولی شي. کوم شی چې د عدد په وسیله شمېرل کېږي معدود بلل کېږي.

د مـثـال پـه ډول: دوه سترګې، درې کتابونه، شل زده کوونکي، څلور هېوادونه.

په دغو مثالونو کې (دوه، درې، شل، څلور) عددونه بلل کېږي.

(سترګې، کتابونه، زده کوونکي او هېوادونه) معدود بلل کېږي.

د عـدد ډولـونه:

۱ - اصلي عددونه: چې یوازې شمېر او کمیت ښيي لکه: دوه ، درې، شل اونور.

۲ - وصفي یا رتبي عددونه: چې د معدود درجه او رتبه څرګنده کړي.
لکه: لسم لمبر، درېم کس، شلم پوړ، درېمه درجه اونور.....

۳ - کسري عددونه: هغه دي چې د معدود کسر او ماتوالی ښيي لکه: یونیم، دوه نیم، څلورمه برخه، پنځمه برخه او شلمه برخه.

یو په سلو کې   شل په سلو کې   لس په سلو کې   او نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

شمېر – ګڼه	کميت - خومره والی
معدود – شمېر ل شوی شی	وصفي- ستايل شوی

بښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه پوره څرګندونه دې وکړي.
۲. اعداد او معدود دې د ټولګي په شيانو کې وښيي لکه: دوه قلمونه، لس هلکان.
۳. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو وليکي.
۴. د انسان دبدن په غړو کې دې د عدد او معدود مثالونه ووايي لکه: دوه سترګې، يوسر، دوه پښې، پنځه ګوتي، دوه لاسونه، سل ويښته ...

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د عدد او معدود له پاره دې ډول ډول مثالونه وښيي.
۲. زده کوونکي دې په لاندې جملو کې عدد او معدود وښيي.

الف. خوشحال خان يو نامتو شاعر دی چې ۲۵۰ ټوکه کتابونه يې ليکلي دي.
ب. دځمکې درې برخې اوبه او يوه برخه يې وچه ده.
ج. هوښياره مرغۍ په دوولومو کې نښلي.
د. زموږ دځمکو له پيدا وارو څخه څلورمه برخه بزګرانو واخيسته.
هـ. د دولسم ټولګي درسونه په زړه پورې دي.

ارزونه:

۱. زده کوونکو عدد او معدود وپېژندل؟
۲. په متن او جملو کې عدد او معدود پېژندلی شي؟
۳. د درس متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې پنځه داسې جملې وليکي چې عدد او معدود په کې راشي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي! لکه: زه هر سهار دوه پيالې چاى څښم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست

مېرمن زینبه

موخې:

١. د پښتنو د مشهورې شاعرې مېرمن زینبې پېژند ګلوي.
٢. په متن کې د کلمو، جملو لیکل او لوستل.

هڅوونکې پوښتنې:

١. تاسو له پښتنو مېرمنو څخه کومه یوه پېژنئ؟
٢. تاسو د مېرمن زینبې نوم اورېدلی دی؟
٣. د مېرمن زینبې د پوهې او دهغې د شعرونو په هکله څه فکر کولی شئ؟

زموږ هېواد افغانستان ډېرې نومیالۍ مېرمنې لري، چې دهغو په پوهې، میړانې او کارنامو تل ویاړو. له دغو نامتو مېرمنو څخه یوه هم د ستر ملي مشر میرویس نیکه لور مېرمن زینبه ده. چې د ۱۱۴۲ هـ ق کلونو په شاوخوا کې یې ژوند کاوه.

مېرمن زینبې د خپل وخت دیني، ادبي کتابونه او همدا رنګه د شاعرانو دیوانونه ولوستل. مېرمن زینبه یوه فاضله مېرمن او له پیاوړوښځینه شاعرانو څخه شمېرل کېدله چې ډېر ګټور اشعار ور څخه پاتې دي. دې دخپل ژوند په موده کې ډېرو نجونو او ښځو ته دیني زده کړه ورکړې او لیک لوست یې ور زده کړی و.

دا هوښیاره مېرمن د ژوند په چارو ډېره ښه پوهېده تردې چې ورور یې شاه حسین هوتک دسلطنت په چارو کې له دې څخه مشورې اخیستلې.

د دې د شعر یوه نمونه چې دخپل ورور شاه محمود هوتکي په ویر کې یې ویلې او په پټه خزانه کې ذکر شوې دا ده:

ږغ شو چې ورور تېر له دنیا سونا
کندهار واړه په ژړا سونا

زړه مې په ویر کې مبتلا سونا
چې شاه محمود له ما جدا سونا

دا روڼ جهان راته تور تم دی نا
زړه د بېلتون په تېغ کړم دی نا

هوتک غمجن په دې ماتم دی نا
د پاچاهۍ تاج مو برهم دی نا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

پیاوړی-	غښتلی	بېلتون-	جدايي
کړم-	زخمي	کارنامې-	ملي برياوې
وير-	غم، ماتم	تورتم-	توره تياره

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن او شعر د کتاب له مخې ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه وليکي.
۳. د مېرمن زينبې په شخصيت او ادبي کارونو باندې دې وغږېږي.

دزده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او دهغه په مطلب دې مشوره وکړي.

۲. زده کوونکي دې متن او شعر تکرار اوپه ياد دې زده کړي.

۳. زده کوونکي دې دا جملې بشپړې او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

الف. مېرمن زينبې د خپل ژوند په موده کې ډېرو ښځو او نجونوته ....

ب. مېرمن زينبې خپل ورور شاه حسين هوتک ته ....

ج. مېرمن زينبې يوه وېرنه د.........................

د. مېرمن زينبه د ستر ملي مشر.................

ارزونه:

۱. زده کوونکو مېرمن زينبه وپېژندله؟
۲. و پوهېدل چې مېرمن زينبه يوه پوهه او هوښياره ښځه وه؟
۳. د مېرمن زينبې شعر لوستلي او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مېرمن زينبې د پېژندګلوۍ په برخه کې په لنډ ډول د درس مطلب ووايي او بيا دې په خپلوکتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ويشتم لوست

د پنسل اختراع

موخې:

۱. د لومړي ځل له پاره د پنسل د جوړېدو په هکله معلومات ورکول.
۲. دمتن لوستل او ليکل دي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو پوهېږئ چې دپنسل قلم په څه ډول جوړ شوی وي؟
۲. تاسو فکر کولئ شئ چې دپنسل قلم به لومړی څه ډول و؟

دا څرګنده ده چې دپنسل قلم ټول زده کوونکي پېژني، خو په دې هکله به معلومات لاس ته راوړو چې د پنسل قلم د لومړي ځل له پاره څنګه جوړ شوی دی؟
په پخوا زمانو کې د سکرو په شان يوشی په انګلستان کې کشف شو، چې ګرافيت نومېده.او خلکو د رسم په کښلو کې ترې کار اخيسته، خو ستونزه دا وه، چې دې ګرافيت يا سکرو به لاسونه تورول. نو وپتيل شوه، چې دا ستونزه حل او کار اسان کړي.
همدا و چې ګرافيت يې د دوو لرګيو په منځ کې د تار په واسطه وتاړه. دا کار هم ستونزمن و ځکه چې دا لرګي بايد خو ځلي خلاص او تړل شوي وای.
د کلونو په تېرېدو سره خلکو ته نوې نوې مفکورې پيدا شوې. په پايله کې يې دا پرېکړه وکړه:
لرګي چې په طبيعت کې ډېر او ارزانه پيدا کېږي. ګرافيت دې په دې توګه د لرګيو په منځ کې کېښودل شي، چې په آسانۍ سره د پنسل سر تېره او د ليکلو کار ترې واخيستل شي.
په همدې ډول د پنسل قلم چې تاسې کار ترې اخلئ ورو ورو په اوسنۍ بڼه او شکل منځ ته راغی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ګرافیت- دسکرو په شان مواد   خوځلي- خوځېدونکي

ستونزه- کړاو   بڼه- شکل

ګرافیت- دسکرو په شان مواد	خوځلي-
ستونزه- کړاو	بڼه- شکل

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن د کتاب له مخې ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

۲. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.

۳. د پنسل دجوړېدو او منځ ته راتلو په پړاوونو دې وغږېږي.

۴. لاندې کلمې دې په تخته ولیکي او زده کوونکي دې هغو ته جملې جوړې او په کتابچو کې دې ولیکي! (ستونزمن ـ ګرافیت ـ تېره)

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

۲. زده کوونکي دې په چوکاټ کې اړوندې کلمې په نښه او دیوې کرښې په مرسته دې وښیي.

نومونه	تېره، ستونزمن
صفتونه	تاسې، دغه
عدد او معدود	ګرافیت، انګلستان
ضمیرونه	لومړی ، دوه لرګي

ارزونه:

۱. زده کوونکي په دې و پوهېدل، چې پنسل لومړی ځل په څه ډول منځ ته راغی؟

۲. پوه شول، چې پنسل له څه شی څخه جوړېږي؟

۳. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پنسل دجوړېدواو منځ ته راتلو مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

قیدونه

موخې:

۱. د قیدونو پېژندنه.

۲. د قیدونو په کارولو باندې پوهېدل.

۳. په متن کې د قیدونو پېژندل، لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د قید د کلمې په هکله څه اورېدلي دي؟

۲. تاسو دقید کلمې پېژنئ او په هغو باندې پوهېږئ، چې دقید کلمې له څه شي سره راځي؟

قید: هغه کلمه ده، چې دفعل دپېښېدو ځای، وخت او یا دهغه څرنګوالی وښیي. لکه: زه اوس راغلم.ته په جرئت ووایه! هلکان په منډه راغلل. ښوونکي درس ژر ژر ولوست.

دقید ډولونه:

۱. دزمان قید: هغه کلمه ده، چې دیو فعل دپېښېدلو وخت او زمان وښیي.

لکه: ما مې مور پرون ولیده، سپوږمۍ اوس راغله، زه پروسږکال بریالی شوم.

۲. د مکان قید: هغه کلمې، چې دیوه فعل د پېښېدلو ځای وښیي. لکه: احمد دلته دی، زه په ټولګي کې یم، احمد پاس وخوت، نجلۍ دلته وه، چوغکه پورته والوتله!

۳. د حالت قیدونه: هغه کلمې دي، چې دیوه فعل د پېښېدلو حالت وښیي. لکه: احمد په خندا راغی. سپوږمۍ له ژړا شنه شوه. تاکتاب ښه ولوست. زه په منډه راغلم. باران ورو ورو ورېږي.

نوي لغتونه:

پېښېدل- واقع کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د قيد ډولونه دې په مثالونو کې څرګند کړي.
۲. قيدونه دې په لاندې جملو کې په نښه او په زده کوونکو دې وليکي.

الف. زمونږ نيکونو خپله خاوره د خپلو مټو په زور ساتلې ده.
ب. هر سړی له خپلې کورنۍ سره په خوشحالۍ ژوند کوي.
ج. په ښې هوا کې ماشومان ژر ژر وده کوي.
د. ښوونځي ته په منډه ولاړشه! چې ډېر ناوخته دی.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د قيدونو په برخه کې دې معلومات وړاندې کړي.
۲. زده کوونکي دې د متن په زده کولو سره دا جملې بشپړې او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

الف. قيد هغه کلمه ده، چې ....
ب. د زمان قيد هغه دی، چې ....
د. د حالت قيد هغه قيدونه دي، چې.............

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د قيد په معنا او مفهوم و پوهېدل؟
۲. زده کوونکي قيدونه په کلمو او جملو کې پېژندلی شي؟
۳. زده کوونکي قيدونه په ويلو او ليکلو کې کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د څو ډولو قيدونو له پاره پنځه پنځه مثالونه په خپلو کتابچو کې وليکي. او د قيد ډولونه دې په کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو د پرشم لوست

زلزله

موخې:

۱. د زلزلې د پېښېدو په هکله پوهېدل.
۲. د زلزلې دسختوالي د اندازه کولو د آلې سره بلدتیا او دهغې پېژندنه.
۳. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو خامخا کوم وخت د زلزلې په ټکانونو پوهېدلي یاست او دزلزلې له کلمې سره آشنا یاستئ؟
۲. تاسو پوهېږئ، چې ولې زلزله پېښېږي؟
۳. د زلزلې د پېښېدو په وخت کې ولې ډارېږو؟

کله کله به تاسې هم د ځمکې په ښورېدو پوه شوی یاست. یا به مو د ځمکې د ټکانونو په نتیجه کې ډېرې خرابۍ لیدلې وي. د ځمکې د غو ښورېدو او ټکانونو ته زلزله وایي.

زلزله د خدای (جل جلاله) لوی آفت دی او دځمکې په سر له ډېرو ناوړو پېښو څخه ګڼل کېږي، چې د زرګونو انسانانو او نورو ژوندیو موجوداتو د مرګ سبب ګرځي. ښارونه، کلي، باغونه او هر څه ویجاړوي. راځئ په دې خان پوه کړو چې زلزله څنګه منځ ته راځي؟ ځمکې پېژندونکي پوهان او څېړونکي تر ډېرو علمي څېړنو وروسته دې نتیجې ته رسېدلي دي، د خدای (جل جلاله) په امر زلزله د ځمکې د لاندېنۍ برخې د ډبرو د حرکت او ښویېدو څخه منځ ته راځي. کله هم دا ډبرې له یوې بلې سره ټکرې خوري. یا هم له یوه فشار سره پورته خواوو ته زور کوي. هغه ځای چې دا پېښې په کې منځ ته راځي د زلزلې مرکز بلل کېږي. د زلزلې د ټکانونو زور او شدت په مرکز کې تر نورو ټولو ځایونو زیات وي.

ځمکه پېژندونکي او دجغرافیې پوهان د زلزلې زور او سختوالی د زلزله سنج په واسطه چې (رېکتر) نومېږي، اندازه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

آفت- مصيبت   ويجاړ- وران   پېښه- واقعه

رېکتر- هغه آله چې د زلزلې د زور او شدت اندازه پرې معلومېږي.

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. د زلزلې په عواملو دې معلومات ورکړي.
۳. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو وليکي.
۴. د زلزلو د مرکزونو په برخه کې دې معلومات وړاندې کړي او د ځينو مشهورو زلزله لرونکو ځايونو څخه دې ياد ونه وکړي لکه: جاپان ، اندونيزيا ، امريکا ، چين او هندوستان.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې وغږېږي.
۲. لاندې پوښتنو ته دې ځوابونه ووايي او بيا دې په کتابچو کې وليکي.

الف. زلزله څه شي ته وايي؟

ب. هغه ځای چې زلزله په کې پېښېږي او د زلزلې زور او سختوالی تر نورو ځايونو په هغه کې زيات وي څه نومېږي؟

ج. پوهان د زلزلې زور او شدت په څه شي اندازه کوي ؟

زده کوونکي دې د لاندې لغتونو معنا د چوکاټ له کلمو څخه پيدا او د هغو په مخ کې دې په خپلو کتابچو کې وليکي لکه:

الف. پېښه   ج. موجونه

ب. څېړونکي   د. رېکتر

هـ. آفت

څپې ، مصيبت، زلزله سنج ، واقعه هغه پوهان چې علمي څېړنې کوي.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د زلزلې په مطلب و پوهېدل؟
۲. زده کوونکي د زلزلو د پېښېدو په عواملو پوه شول؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د زلزلې د پېښو او ورانيو په هکله ځو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست

رحمان بابا

موخې:

۱. د رحمان بابا د شخصیت پېژندنه.
۲. د رحمان بابا له شعر او شاعرۍ سره بلدتیا.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د رحمان بابا نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟
۲. له رحمان بابا څخه به اشعار یا کوم کتاب را پاتې وي؟
۳. څه فکر کوئ، چې د رحمان بابا اشعار به کوم ښه والی ولري؟

عبدالرحمان بابا د پښتو ژبې نومیالی ادیب او صوفي شاعر و، چې د پلار نوم یې عبدالستار او په ۱۰۴۲ هـ ق کال د پېښور په بهادر کلي کې زېږېدلی دی.

د رحمان بابا د لوړ شخصیت او پېژندنې له پاره دومره بس دی، چې ټول خلک ورته بابا وایي. نوموړی د اشعارو یو خوږ دیوان لري، چې لوړ ارزښتمن مضامین یې په ساده او ښکلو الفاظو کې بیان کړي دي. د ده اشعارو ته یې هغه خوند ورکړی، چې د نورو پښتنو شاعرانو په اشعارو کې ډېر لږ لیدل کېږي.

دا نامتو شاعر او ادیب د څینو سندونو له مخې په ۱۱۲۸ هـ ق کال وفات شوی او د پېښور د هزار خانې په هدیره کې ښخ دی. دده له کلام څخه یوه بېلګه:

کردګلو کړه چې سېمه دې ګلزار شي — اغزي مه کره چې پښو کې به دې خار شي
ته چې بل په غشو ولې هسې پوه شه — چې همدا غشی به ستا په لور ګوزار شي
کوهی مه کینه د بل سړي په لار کې — چېرې ستا به د کوهي په غاړه لار شي
نن چې صبحه ده روښانه لارصحیح کړه — ناګهانه به دا صبحه شب تار شي
که بل بد کاندي ته ښه ورسره وکړه — هر یو نخل چې مېوه لري سنګسار شي

«رحمان بابا»

نوي لغتونه:

نومیالی-	مشهوراود نوم خاوند	ښخ-	خاورو ته سپارل شوی
ادیب-	شاعر او لیکوال	مه کینه-	یعني کیندل مه کوه
کوهی-	څاه	بېلګه-	نمونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی د ې متن او شعر ولولي او هغه دې پوره معنا کړي.
۲. متن دې په زده کوونکود املا په توګه ولیکي!
۳. په شعر کې دې هم وزنه کلمې زده کوونکو ته وښيي.
لکه: (خار، لار، تار او نور.)

ښوونکی دې د رحمان بابا په لاندېنیو نومونو باندې پوره رڼا واچوي او زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
(عبدالرحمان بابا - رحمان بابا - عبدالرحمان مومند ، صوفي عبدالرحمان او د پېښور(بلبل.)

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او شعر دې معنا کړي.
۲. شعر دې په ساده نثر واړوي.
۳. دا نیمګړې جملې دې د متن په لوستلو بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. د رحمان بابا لوړ شخصیت له دې څخه معلومېږي چې ټول خلک ....
ب. رحمان بابا د پښتو ژبې یو.................................
ج. ساده اوښکلو الفاظو د رحمان بابا اشعارو ته هغه خوند ورکړی چې د ....
د. له رحمان بابا څخه د اشعارو یو ....
ه. نن چې صبحه ده روښانه لار......................
د. زده کوونکي دې متن له شعر سره پوره تکرار او بیا دې په یاد زده کړي.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د رحمان بابا شعر معنا کولی شي؟
۲. زده کوونکي دا بیتونه په نثر اړولی شي؟
۳. آیا زده کوونکي د رحمان بابا دا شعر له یاده ویلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د رحمان بابا د پېژندنې له پاره متن ولولي او د هغه مطلب دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري د يرشم لوست

فعل او د هغه ډولونه

موخې:

۱. د فعل په معنا او مفهوم باندې پوهېدل او په جملو کې د هغو پېژندل.
۲. د فعلونو په ډولونو باندې پوهېدل.
۳. په ليکنو کې د فعلونو سم کارول او سمه لوستنه.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو کوم وخت د فعل کلمه اورېدلې ده؟
۲. تاسو په خپلو خبرو اترو کې له فعلونو څخه کار اخلئ؟
۳. څه فکر کوئ، چې فعلونه په وينا کې څه ارزښت لري؟

فعل: هغه کلمه ده چې له درې ګونو زمانو څخه په يوه زمانه کې د يوه کار کول او پېښېدل را وښيي.

فعل د وينا ډېره ارزښتمنه برخه ده بې له هغه څخه د جملې معنا نه بشپړېږي.

فعل کله هم په يوازې توګه په خپله د يوې جملې مفهوم افاده کوي.

لکه: ځم، ګورې، اخلو، اغوندو اونور.

فعلونه د زمانې له مخې په درې ډوله دي:

د حال زماني فعل:

هغه کلمه ده، چې د يوه کار کول په حال يا جاري زمانه کې څرګند کړي.

لکه: زه کتاب لولم، دی ډوډۍ خوري، هغه تاګوري، احمد درس وايي، مور خاندو، هغه راغی.

د تېرې زمانې فعلونه:

هغه فعلونه دي چې د يوه کار کول په تېره زمانه کې وښيي.

لکه: تا هلک وواهه، ما ډوډۍ خوړلې ده، هغه درس لوستلی و، احمد پرون تللی و، هلکانو غوزان وخوړل، ما درس لوسته چې دی راغی، مور ډوډۍ پخه کړې وه.

دراتلونکې زمانې فعلونه:

هغه فعلونه دي، چې کار کول په راتلونکې زمانې کې را ښکاره کړي.

لکه: زه به کامياب شم. ته به کورته لاړ شې. احمد به خط وليکي. سږکال به سوکالي وي. که باران ورېده ته به راشې!

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

بنسټ – تهداب	ماضي- تېرمهال، تېره زمانه
مستقبل- راتلونکې، آینده	سوکالي- آسوده ګي

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د فعلونو ډولونه دې په مثالونو کې څرګند کړي.
۲. د دغې هرې برخې دې بېله بېله څرګندونه وکړي.
الف. د حال فعلونه:
ب. د ماضی یا تېر مهال فعلونه:
ج. د مستقبل یا راتلونکې زماني فعلونه:

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د درس په مطلب دې وغږېږي.
۲. په لاندې جملو کې دې فعلونه او دهغو ډولونه وښیي.
الف. د افغانستان پخوانی نوم آریانا و.
ب. افغانان روڼ تاریخ لري.
ج. موږ به په زیار خپله خاوره ودانه کړو.
د. ټول افغانان د احمد شاه بابا په کارنامو ویاړي.
هـ. بې علمه ژوندون ګران دی.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د فعلونو په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. د فعلونو ډولونه يې هم وپېژندل؟
۳. فعلونه په سمه توګه کارولی شي؟
۴. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نازوانا په رباعۍ کې فعلونه په نښه او په کتابچو کې دې ولیکي.

سحر ګه وه د نرګس لېمه لانده ... څاڅکي څاڅکي يې له سترګو څڅېده
ما وېل: څه دې ښکلې ګله ولې ژاړې ... ده وېل: ژوند مې دی يوه خوله خندېده

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور د یرشم لوست

د بشر لوی مخترع

موخې:

۱. د بشر له سترو خدمتګارانو څخه د اديسن پېژندنه.
۲. د اديسن د خدمتونو په ارزښت باندې پوهېدل.
۳. د متن سم لوستل او سم ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د بشر د سترو خدمتګارانو له پېژندنې سره مينه لرئ؟
۲. ستاسو په نظر بشر ته لوی خدمت کوونکي د قدر وړ دي؟
۳. آيا تاسو د برېښنا منځ ته راوړل د بشريت له پاره ستر خدمت بولئ؟
۴. تاسې پوهېږئ چې دا لوی خدمت کوونکي به څوک وي؟

په (۱۸۴۷) ميلادي کال په امريکا کې يو ماشوم وزيږيد. دی لاوه کلن نه و چې په ښوونځي کې شامل شو. ده د ښوونځي د درس له زده کړې څخه سربېره د خپلو ځمکو په کرنه کې هم کار کاوه.

څه موده يې ورځپاڼې چلولې. په پنځلس کلنۍ کې يې د چاپ ماشين واخيست. خپله ورځپاڼه يې پرې چاپوله. په شپاړس کلنۍ کې يې کور او کلی پرېښود. نيويارک ته لاړ. د پنځو کلونو په موده کې يې يو سلو دوه ويشت اختراعګانې وکړې. ګرامافون يې جوړ کړ، چې لومړی ځل يې د ويونکي ماشين غږ په نړۍ کې خپور کړ. څه موده وروسته له برقي قوې څخه د روښنايي په فکر کې شو، چې دا کار ډېر ورته ناشونی ښکارېده، خو دی بې هيلې نشو. خپل کارته يې په کلک عزم ملا وتړله، ترڅو چې په (۱۸۷۹) ميلادي کال کې د اکتوبر په ۲۱ ورځ اديسن په دې بريالی شو، چې د برېښنا بهير په ګروپ کې د روښنايۍ په توګه راولي.

دغه ستر خدمت کوونکي په (۱۹۳۱) ميلادي کال کې له دې فاني نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

بريالی-	کامياب	بې هيلې-	نا اميد
بهير-	جريان	روښنايي-	رڼايي
ناشونی-	نه کېدونکی		

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د اډيسن د لوی خدمت په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. متن دې د املا په توګه ووايي او زده کوونکي دې په کتابچو کې وليکي.
۳. لاندې بيتونه دې په تخته وليکي معنا دې کړي او په هغه کې دې نومونه په نښه کړي.
دمثال په ډول: بصيرت او علم (د معنا نومونه دي)

بصيرت او علم نشته په کتاب کې — که څه نه وي د مغزو په پېچ وتاب کې
پوهه تولـه راوتلي لـه مغزو ده — هسې نه چې پـه دا ډېرو کتابو ده
(الفت)

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د اډيسن په هکله دې خبرې وکړي.
۲. په لاندې جملو کې دې سمې جملې په (ص) سره په نښه کړي.
الف. اډيسن د امريکا خلکو ته خدمت وکړ.
ب. اډيسن يوازې ګرامافون اختراع کړ.
ج. اډيسن له برقي انرژۍ څخه روښنايي منځ ته راوړه.
د. د اډيسن کار او تجربو نتيجه ورنه کړه.
هـ. د ۱۸۷۹ ميلادي کال د اکتوبر ۲۱ ورځ د ټولې دنيا له پاره يوه مهمه ورځ وه.
دغه ستر خدمت کوونکي په ۱۹۳۱ ميلادي کال کې له دې فانۍ نړۍ سترګې پټې کړې.

ارزونه:

۱. زده کوونکي په دې و پوهېدل چې اډيسن د برق په اختراع کولو سره بشر ته لوی خدمت وکړ؟
۲. په دې پوه شول چې د اډيسن نوم د سترو خدمتونو په کولو سره تل ژوندی پاتې دی؟
۳. متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د اډيسن په هکله د خپلې کورنۍ غړو په تېره خويندو او ورونو ته کيسې وکړي او دلوست مطلب دې په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې وليکي اوپه ياد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

بیټ نیکه

موخې:

۱. د یوه مشهور نیکه او پیاوړي شاعر په توګه د بیټ نیکه پېژندنه:
۲. د متن سم لوستل او سم لیکل دي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو له پخوانیو شاعرانو او نیکونو څخه د چا نوم اورېدلی دی؟
۲. پښتو ژبې په پخوا زمانو کې هم مشهور او پیاوړي شاعران درلودل؟
۳. تاسو د بیټ نیکه نوم اورېدلی، د هغه د مناجاتو اوشاعرۍ په هکله څه پوهېږئ؟

بیټ نیکه بېټني، او بټن د پښتنو له مشهورو نیکونو او لرغونو شاعرانو څخه و. چې د (۳۰۰ او ۴۰۰ هـ) کلونو شاوخوایې سلیمان غره په لمنو کې ژوند کاوه. تر ټولو پخوانی کتاب چې د دې نیکه نوم او اشعار په کې راغلي دي. دسلیمان ماکو د تذکرةُ الاولیا کتاب دی،چې په ۶۱۲هـ. ق کال کې لیکل شوی دی.

د بیټ نیکه له اشعارو څخه څرګندېږي، چې ده په خپلو اشعارو کې د نورو ژبو کلمې نه دي راوړي. یوازې د پښتو سوچه کلمې یې غوره کړي دي او د کلمو کار ول یې په داسې توګه شوي،چې اشعار یې ډېر سپېڅلي، ساده او روان دي.

د بیټ نیکه مناجات

لویه خدایه لویه خدایه! ستا په مینه په هر ځایه
غرولاړ دی درناوي کې تولـه ژوي پـه زاري کې
دلته دي دغرو لمنې زموږ کیږدی دي په کې پلنې
داوګړي ډېر کړې خدایه!
لویه خدایه لویه خدایه!
هسک اوځمکه نغښته ستاده د مرو وده له تا ده
داپالنه ستا ده خدایه! لویه خدایه لویه خدایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

درناوی- درنښت	ژوي- څاروي حیوانات	وده- لویېدنه
سوچه- سپېڅلي	نغښتي- تاوکړي، پېچلي	وګړي- خلک

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په هکله دې خبرې وکړي.
۲. متن او شعر دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. په متن کې راغلي صفتونه دې په نښه او زده کوونکي دې په کتابچو کې ولیکي.
لکه: (لویه، مشهور، سوچه، پخوانی، تاریخي، سپین، ساده، روان) اونور...

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او شعر دې په یاد زده کړي.
۲. دا لاندې جملې دې د درس په پوهېدو سره بشپړې او په کتابچو کې ولیکي.

الف. بېټ نیکه له مشهورو نیکونو څخه و چې په .... او .... هـ. ق کلونو دسلیمان د غرونو په لمنو کې اوسیده!

ب. تر ټولو پخوانی کتاب چې د بېټ نیکه نوم او اشعاریې راوړي د .... کتاب دی.
چې ....لیکلی دی.

زده کوونکي دې په دې لاندې جملو کې صفتونه په نښه او په خپلو کتابچو کې ولیکي!
د بېټ نیکه د مناجاتو له مخې معلومېږي، چې د ده اشعار ډېر سپېڅلي، ساده او روان دي. د نورو ژبو کلمې یې هم په کې نه دي را وړي. سوچه د پښتو ژبې کلمې یې کارولې دي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي متن لوستلی او د املا په توګه یې لیکلی شي؟
۲. زده کوونکو بېټ نیکه وپېژانده او له شاعرۍ سره یې آشنا شول؟
۳. زده کوونکي د بېټ نیکه مناجات له یاده ویلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دا کلمې لومړی معنا او بیا دې په جملو کې وکاروي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

لکه: درناوی، ژوی، بورجل، مېشته، وده

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ د يرشم لوست

د فعل ريښه

موخې:

١. د فعلونو د ريښو پېژندل.
٢. په فعلونو کې د ريښو ارزښت.
٣. په ليکلو او لوستلو کې د فعلونو سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

١. تاسو څه فکر کوئ فعلونه هم ريښې لري؟
٢. ستاسو په نظر ريښې د فعلونو په جوړښت کې مهمې دي؟

د فعلونو ريښې:

ريښه د فعل اصل او بنسټ دی او د فعل هغې برخې ته ويل کېږي، چې تاړي يا وندونه ور پورې ونښلي او نورې کلمې ترې جوړې کړي.

لکه: د (خوړ) کلمه د يوې ريښې په شکل په نورو مثالونو کې وګورئ:

خوړلی، وخوړ، خوړلی و، خوړلې ده، خوړونکې، خوړل شوی، وبه خوړلی شي خوړلی به وي.

لکه: څنګه چې ريښه د فعل اصل او بنسټ جوړوي. په نومونو کې هم ريښه اصل دی او له تاړو سره نوې کلمې جوړولی شي.

د مثال په توګه د کار کلمه په نورو مثالونو کې وګورئ: کاريګر، ناکاره، بېکار، بېکاره، کارکوونکې، هم کار، او نور....

همدارنګه د زړه کلمه هم په نورو مثالونو کې ليدلی شئ: زړور، بې زړه، نازړه، زړن، زړه سوی، له زړه او نور...

نوي لغتونه:

بنسټ-	تهداب	زړن-	زړور
نازړه-	ډارن- بې هوډه	تاړي -	وندونه
مختاړي-	پېشوندونه	روستاړي –	پسوندونه

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

۲. ښوونکی دې متن د املاء په توګه په زده کوونکو باندې وليکي.

۳. ښوونکی دې په دا لاندې کلمو کې ريښه وښيي او په زده کوونکو دې وليکي.

الف. (ليد): ليدنه، ليدونکی، ليدل، وليد، ليدلی، وليدل.

ب. (كوت): وكوت، كتلی، كتل شوی، كاته، كتل.........

ج. (فكر): بې فكره، بافكره، هم فكره، بې فكري........

د. (لاس): لاسي، بی لاسه، برلاسه، په لاس ....

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

۲. زده کوونکي دې ريښه تعريف، په مثالونو کې څرګنده او په کتابچو کې وليکي.

۳. زده کوونکي دې په لاندېنيو کلمو کې ريښه په نښه کړي.

الف. (پوه): پوهنه، پوهول، پوهنتون، پوهان، پوهنوال، پوهيالی، ناپوه.

ب. (مخ): مخونه، مخکې، مختاړي، مخور، بې مخي، بې مخه.

ج. (سر): سرور، بې سره، له سره، سردار، سره.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د ريښو په معنا او مطلب باندې و پوهېدل؟

۲. زده کوونکي کولی شي چې په کلمو کې ريښه وپېژني؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن لنډيز په کتابچو کې وليکي او هغه دې له مثالونو سره په ياد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

کوچنیان

مو خې:

۱. په کینې او رخې باندې د زده کوونکو پوهېدل.
۲. زده کوونکې وپوهېږي چې دښمني او کینه ښه کار نه دی.
۳. دمتن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د کینې او حسد په مفهوم باندې پوهېږئ؟
۲. کوم وخت داسې پېښې شوې چې له چاسره مو کینه او رخه پیدا شوې وي؟
۳. ستاسو په فکر کینه او رخه څه ډول عمل دی؟

اروابناد ګل پاچا (الفت) په خپل مشهور کتاب ((غوره نثرونه)) کې لیکلي دي:

((..... زه په ماشومانو کې ځینې داسې لوی خویونه او ستر صفتونه وینم، چې هغه په لویانو کې نشته. هغه کسان چې لویې لري، ځانونه ورته لوی او زورور ښکاري. دخپلې کینې او بغض په وړاندې ډېر کمزوري دي. زه او ته که هر څومره لوی شو، قوت ومومو، په خپلو غلیمانو رحم نه شو کولی. په زورورو باندې قهر او غضب ډېر زورور دي. مګر ماشومان دغه راز نه دي. د دوی په زړونو کې که عناد او کینه پیدا شي، ډېر ژر یې له منځه وړی شي. یوه شېبه وروسته له هغه چا سره مینه کوي، چې مخکې یې ورسره منګولې لګولې.

دا کار لویان نه شي کولی. لوی خلک د خپل قهر او غضب په وړاندې ډېر واړه او کمزوري دي.

دا زور او قوت د کوچنیانو په برخه رسیدلی دی، چې د کینې او عناد اور مړ کړي او دا جهنم په ګلزار بدل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

اروابناد-	مړ، بنبل شوی	عناد-	کینه
غوره-	په زړه پوري	ګلزار-	د ګلو سیمې
حسد-	رخه	بُغض-	کینه

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. د کینې، رخې او د ښمنۍ په کلمو دې پوره څرګندونې وکړي.
۳. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو ولیکي.
۴. زده کوونکي دې په څلورو ډلو وویشي او دوی ته دې دا سې سپارښتنې وکړي:

لومړۍ ډله: د متن یوه یوه جمله دې ولولي او په تخته دې ولیکي.
دوهمه ډله: په متن کې دې نومونه په نښه کړي، لکه: ګل پاچا اُلفت (خاص نوم)
دریمه ډله: په متن کې دې راغلي (صفتونه) وښیي! لکه: ستر (اصلي صفت)
څلورمه ډله: په متن کې دې مترادفې او متضادې کلمې څرګندې کړي.
مترادفې کلمې لکه: رخه او حسد _ عناد او کینه
متضادې کلمې، لکه: لویان او واړه _ زورور او کمزوری

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او هغه دې په لنډ ډول ووایي.
۲. زده کوونکي دې لاندې کلمې په مناسبو جملو کې راوړي.

الف: لویان	د. عناد	ز. قوت
ب. بغض	هـ. کمزوری	ح. ګلزار
ج. زورور	و. مینه	

ارزونه:

۱. زده کوونکي د کینې او رخې په معنا او مطلب و پوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي د کینې او دښمنۍ په هکله یوه مقاله لیکلی شي؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او خبرې پرې کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې یوه لنډه مقاله د کینې او رخې په هکله په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې سباته خپلو ټولګیوالو ته ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

دغوږونو ساتنه

موخې:

۱. دغوږونو په ارزښت او کتو باندې پوهېدل.
۲. زده کوونکي پوهېږي چې دغوږونو پاک ساتل دروغتیا له پاره ډېره ضروري او حتمي خبره ده.
۳. دمتن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. ستاسو په فکر دغوږونو سلامتي او روغتیا په ژوند کې څه اغېزه لري؟
۲. موږ د خپلو غوږونو دسلامتۍ او ساتنې له پاره باید څه وکړو؟

غوږونه زموږ د بدن اساسي برخه ده، چې دهغو له لارې ډول ډول آوازونه اورو، غوږ درې برخې لري:

۱. د غوږ باندینۍ برخه: هغه برخه ده، چې موږ یې له بهر څخه ګورو او د غږ څپې لومړی له دغې برخې سره لګېږي. بیا دغوږ د ننه نلۍ ته چې (د اوریدو دنلۍ په نامه یادېږي) داخلېږي. د دې نلۍ د پاسه واړه ویښتان دي، چې مکروبونه، دوړې او خځلې د غوږ دننه داخلېدو ته نه پرېږدي. د اورېدو په نلۍ کې الله (جل جلاله) یو خاص ډول غُدې پیدا کړې دي، چې سرېښناکه ماده لري. دا غُدې د غوږ په پورتنۍ برخه کې هم لږ غوندې سرېښناکه ماده لري، چې غوږ له زخمي کېدو څخه ساتي. د اورېدو د نلۍ په دننه برخه کې یوه نازکه پرده ده، چې د غوږ پرده ورته ویل کېږي. کله چې دغږ څپې له دغې پردې سره ولګیږي، نو په کې اهتزاز (رپا) پیدا کېږي. دغه پرده له ډېر تېز اودرانده آوازاو چاودنې څخه شلېدای هم شي.

۲. د غوږ منځنۍ برخه: دا برخه د یوې نلۍ په واسطه له ستوني سره یو ځای شوې ده. د والګي (ریزش) په وخت کې چې د پزې او ستوني د ننه خیرې یا نور شیان را ټول شي، نو د غوږ په دغه نلۍ کې سوی او درد پیدا کېږي، او غوږ په لنډ مهاله توګه بندېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د غوږ دننه برخه: دا برخه بیضوي ډوله شکل لري. په هغو کې یو غړی دی، چې انډول ساتي. د دغه غړي د ننه درې نلونه دي چې د یوه خاص ډول مایع څخه ډک دي.

کله چې د غږ څپې زموږ له غوږونو سره ولګېږي، نو د غوږ په پرده کې ریا پیدا شي. دا ریا د غوږ له منځنیو برخو څخه تېرېږي او مغزوته رسېږي او په دې ډول موږ غږ اورو.

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د غوږونو په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. د غوږونو ارزښتمنې دندې او په سلامتیـ کې دې د هغو رول وښیي.
۳. زده کوونکو ته دې په ډله ییزه توګه لارښوونه وکړي چې د پوښتنې ځواب ووايي او بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن خپله لیکل شوې پاڼه ولولي.
۴. د غوږونو د پاک ساتلو په هکله دې زده کوونکو ته معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په لنډ ډول دې پرې خبرې وکړي.
۲. لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ او د پاراګراف په شکل یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف. موږ غږ د څه شي په واسطه اورو؟
ب. غوږ څو برخې لري؟
ج. موږ غږ څنګه اورېدلی شو؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي دغوږونو په ارزښت او ساتنې و پوهېدل؟
۲. زده کوونکي پوه شول چې دغوږونو ارزښتمنه دنده څه شی ده؟
۳. زده کوونکي متن لیکلی او لوستلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دغو ږونودساتلو او ارزښت په هکله یوه لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه د یرشم لوست

ملي یووالی

موخې:

۱. زده کوونکي دې د یووالي په معنا او مفهوم باندې وپوهېږي.
۲. د یو والي په ارزښت باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د یووالي د کلمې په معنا او مفهوم پوهېږئ؟
۲. تاسې پوهېږئ چې یووالی هېواد ته څه ګټې لري؟
۳. د تاسو په فکر موږ باید د یووالي له پاره څه وکړو؟

یووالی

لکه باغ یو مملکت وګڼه وروره
په کې هر قسم ګلونه بوټي ګوره!
ونې ډېرې خو باغ یو دی که پوهېږې
که کوې بل رنګه فکر ډېر غولېږې
د وه سکه ورونه لري بېل بېل نومونه
بېل رنګونه بېل غړونه بېل خویونه
مګر دواړه او سېدونکي د یو کور دي
د یوې سترګې په کور کې سپین او تور دي
(اُلفت)

نوي لغتونه:

بېل- جلا
وګڼه- وشمېره، ومنه، قبول کړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې شعر ولولي او معنا دې کړي.
۲. د شعر په مطلب دې خبرې وکړي.
۳. د یووالي په ارزښت دې وغږېږي.
۴. شعر دې د املاء په توګه په زده کوونکو ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. لوستل شوی شعر دې په نثر واړوي او په کتابچو کې دې ولیکي.
۳. لاندېنۍ کلمې دې په جملو کې وکاروي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي:

الف. وګړه
ب. سکه
ج. بېل
د. اوسیدونکي
هـ. ورونه

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي دیووالي په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. زده کوونکي د یووالي په ارزښت وپوهېدل؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د یووالي په هکله یوه مقاله ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم لوست

دتېرمهال فعلونه

موخې:

١. د تېر مهال د فعلونو پېژندل.
٢. دتېرمهال دفعلونو د ډولونو پېژندل.
٣. په لوستلو او ليکلو کې د تېر مهال د فعلونو سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آيا تاسو په فعلونو کې د تېرمهال فعلونه پېژنئ؟
٢. دتېرمهال فعلونه له نورو فعلونو سره څه توپير لري؟
٣. د تېرمهال د فعلونو د ډولونو په هکله څه ويلی شئ؟

د تېرمهال يا ماضي فعلونه

هغه فعلونه چې په تېره زمانه کې دکار پېښېدل وښيي، لکه: ما ډوډۍ خوړلې وه، تا خط ليکلی و.

د تېرمهال فعلونه دا لاندې ډولونه لري:

مطلقه ماضي: چې يو کار مطلقاً په تېره زمانه کې راوښيي. لکه: تاولېد. ما ناک وخوړ. هلک يې پرون وواهه. خط يې وليکه. دوی ولمبل. امتحان يې واخيست.

استمراري تېره زمانه:

چې د فعل دوام يا بهير اوس مهال پورې وښيي، لکه: تاليده، هلک يې واهه، خط يې ليکه، دوی لمبل، امتحان يې اخيسته، او نور.

نږدې تېره زمانه:

هغه چې اوس مهال ته نږدې وي لکه: ماليدلی دی، پيشويې وهلې ده، خط يې ليکلی دی، دوی لمبلي دي، امتحان يې اخيستی دی، منه يې خوړلې ده.

لرې ماضي:

چې له اوس مهال څخه لرې وي، لکه: ماليدلی و. هلک يې وهلی و. مقاله يې ليکلې وه. دوی لمبلي وو. آزموينه يې اخيستلې وه. منه يې خوړلې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احتمالي يا شکي ماضي:

چې يو کار په تېره زمانه کې له شک او ترديد سره وښيي. لکه: تا به ليدلی وي. هلک به يې وهلی وي. ډوډۍ به يې خوړلې وي. مور به ويلي وي.

نوي لغتونه:

تېرمهال- تېروخت احتمالي- له شک او ترديد سره
لامبل- ځان مينځل

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د تېر مهال د فعلونو د ډولونو په هکله دې څرګندونې وکړي.
۲. متن دې داملاء په توګه په زده کوونکو باندې وليکي.
۳. په ګروپيزه توګه دې په زده کوونکو باندې متن ولولي، ترڅو دوی په پای کې يو بل ته څرګندونې وکړي.
۴. د تېرو زمانو توپير دې په مثالونو کې وښيي، بيا دې زده کوونکي هغه په کتابچو کې وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او بيا دې په لنډه توګه د هغه مطلب ووايي.
۲. زده کوونکي دې په لاندې جملو کې د ماضي فعلونو ډولونه وښيي او په کتابچو کې دې وليکي.

الف. ملاريا يوه وژونکې ناروغي ده.
ب. که لمر نه وای د ځمکې پر مخ به ژوند نا ممکن و.
ج. بدني روزنه د انسان د روغتيا له پاره ډېر ارزښت لري.
د. ما فکر کاوه چې تا به د حبيب الله ترې ډېر کتابونه لوستلي وي.
هـ. زه به د پاڅون صاحب کتابونه تاته راوړم.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکو د تېرمهال فعلونه وپېژندل؟
۲. د تېرمهال فعلونه کارولی شي؟
۳. دتېرې زماني فعلونه له يوبل څخه توپيرولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن په لنډه توګه په کتابچو کې وليکي او هغه دې په ياد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو څلوېښتم لوست

د نشه يي توکو اغېزې

موخې:

۱. زده کوونکي د نشه يي موادو په اغیزو او زیانونو وپوهېږي.
۲. متن سم ولولي او سم يې ولیکي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو نشه يي توکي پېژنئ؟
۲. د نشه يي توکو په زیانونو پوهېږئ؟
۳. ستاسو په نظر نشه کوونکي خلک سم او مناسب کارونه کوي؟

د تاریخ په اوږدو کې پوهانو د نشه يي توکي په اغېزو ژورې څېړنې ترسره کړې چې په زړه پورې پایلې يې لاس ته راوړې دي. زموږ په چاپېریال کې داسې توکي شته چې ځانته غذایي خواص لري او په بدن کې شحمي، پروتیني، قندي مواد او ډول ډول ویټامینونه منځ ته راوړي، لکه: مېوې، سابه، غوښې، او نور چې د ژوند د پایښت روغتیايي او سوکالۍ سبب کېدلی شي.

زموږ په چاپېریال کې داسې توکي هم موجود دي، چې نه یوازې غذایي او روغتیايي خاصیت او ځانګړنې نه لري، بلکې ډېر تخریبوونکي او وژونکي هم دي. لکه: چرس، بنګ، شراب، تریاک، هېروین، او نور.

هغه انسان چې یو وخت روغ رمټ، د فکري قوت خاوند، د غښتلې ارادې او ښو کړو وړو له امله په خپله ټولنه کې د درناوي او باور وړ وي. د دغو نشه يي توکو په کارولو سره دا توان نه لري، چې له ځایه وخوځېږي. دا خو لا څه چې د خپل ځان او یا کورنۍ له پاره زیار وباسي او اړتیاوې يې پوره کړي.

دا اخته کسان خیرن، بوی ناک په هر ځای کې پراته، د خپلو کورنیو له خوا شړل شوي او په کرکه ورته کتل کېږي. دوی یوازې د هغو توکو په فکر کې وي، چې اوس يې بې له هغو څخه آرام ژوند نشته. په هره وسیله چې کولی شي حتی د غلا، او وژنې له لارې هغه نشه يي مواد لاس ته راوړي. دا په نشه روږدي کسان ورو ورو خپله روغتیا او سلامتي له لاسه ورکوي او په ډول ډول ناروغیو اخته کېږي.

په لومړیو وختونو کې بې خوبي، سرخوږي، نا آرامي، درنګ ژېړ والي، یا تور والی، د زړه او د سږو سرطان، د پوستکي ډول ډول ناروغۍ او په پای کې په لیونتوب اخته او د مړینې سبب يې ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

چاپېریال- محیط	اخته- بوخت	بقا- پایښت	
کړه وړه- چارې او عملونه	روږدي- اموخته او عادت	سوکالي- آسوده ګي	
غښتلی- قوي	هوسایي- آرامي		

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د نشه يي توکو په هکله دې پوره معلومات ورکړي.
۲. د نشه يي توکو زيانونه دې زده کوونکي ته بيان کړي.
۳. د نشه يي توکو په هکله دې د اسلام د مقدس دين په رڼا کې وغږېږي، چې زموږ پاک او سپېڅلي اسلام دا توکي منع کړي، ځکه چې د انسان له پاره تباه کوونکي شيان دي.
۴. ښوونکی دې دا متن د املاء په توګه په زده کوونکو باندې په خپلو کتابچو کې وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده وينا بيان کړي.
۲. هغه مواد چې غذايي او روغتيايي خاصيت لري وپېژني، لکه: مېوې، سابه، غوښې او داسې نور شيان.
۳. هغه مواد دې وپېژني، چې نه يوازې غذايي او روغتيايي خاصيت نه لري، بلکې تخريبوونکي او تباه کوونکي دي. لکه: چرس، ترياک، هيروين، شراب او نور.
۴. د نشه يي توکو د کارولو زيانونه دې په خپلو کتابچو کې وليکي او هغه دې په ياد کړي.
۵. په دې وپوهېږي چې په نشو روږدي کسان په کومو ناروغيو اخته کېږي، چې په پای کې يې د مړينې سبب ګرځي.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکو نشه يي مواد او د هغو نومونه وپېژندل؟
۲. زده کوونکي په ټولنه کې د نشه يانو په کړو وړو هم و پوهېدل؟
۳. آيا زده کوونکي د نشه يي موادو د کارولو د زيانونو په هکله څه شی ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نشې په باب د خپلو کورنيو له غړو سره خبرې وکړي او بيا دې يوه لنډه مقاله په دې هکله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلویښتم لوست

په ځمکه کې بدلونونه

موخې:

۱. زده کوونکي دې وپوهېږي چې د ځمکې پرمخ او منځ کې لوی او واړه بدلونونه هم منځ ته راځي.
۲. زده کوونکي دې په دې پوه شي چې لوی کمرونه ولې ټوټې ټوټې کېږي؟
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسې د ځمکې د بدلون په هکله څه فکر کولی شئ؟
۲. تاسې په دې برخه کې څه اوریدلي چې د ځمکې پرمخ او منځ کې څه بدلون راغلی وي؟

که مونږ وغواړو چې یوه لویه ډبره ماته کړو. نو هغه به په مارتول ماتوو او که بې له مارتول څخه بله لاره هم شته؟ راځئ چې فکر وکړو او پیدا یې کړو چې دا لوی کمرونه څنګه ټوټې ټوټې کېږي؟

تاسې به لیدلي وي، چې د ژمي په موسم کې که له اوبو څخه ډک منګی بهر پاتې شي د یخنۍ له امله ماتېږي. کله چې اوبه یخې شي حجم یې زیاتېږي، په لوښي کې نه ځایېږي، نو ځکه منګی ماتوي. د لویو لویو کمرونو، ماتېدل هم کټ مټ همدغسې دي.

کله چې باران ورېږي. د باران اوبه د تیږو او ډبرو په درزونو او سوریو کې ننه وزي. د سړو په وخت کې دا اوبه کنګل کېږي. د ډبرو د ماتېدو لامل ګرځي، په دې ترتیب لوی کمرونه ټوټې ټوټې کېږي.

ځینې نورې عملیې هم د کمرونو او ډبرو د ماتېدو سبب ګرځي. ژوندي شیان، لکه د نباتاتو ریښې همدا رنګه اوبه او بادونه د غټو او وړو ډبرو د ماتېدو سبب کېدای شي، چې په پای کې له دې ماتو شوو وړو ټوټو څخه ډېره حاصل خیزه خاوره منځ ته راځي، له همدې امله د سیندونو او رودونو ترڅنګه ځمکې ډېرې ګټورې وي. په ځمکه کې دا ډول بدلونونه په ډېره اوږده موده کې را منځ ته کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ډېره- تېره		کنګل - یخ
لوښی- ظرف		بهر- د باندې
مارتول- هغه آله ده چې تیږې پرې ماتوي		کمرونه- پاڼونه

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې پوره معلومات وړاندې کړي.
۲. له هغو بدلونونو څخه دې هم یادونه وکړي چې د سیلابونو، زلزلو، طوفانونو او نورو پېښو په وسیله منځ ته را غلي وي.
۳. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۴. د دغه متن په هم معنا یا مترادفو کلمو باندې دې خبرې وکړي.
لکه: دریابونه، سیندونه، رودونه.
ـ یخ، کنګل.
ـ کمرونه، پاڼونه.
ـ ژوندي، ژوي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. یو یو تن دې لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ووایي او بیا دې هغه ولیکي.
الف. اوبه چې په منګي کې کنګل شي، بیا څه پېښېږي؟
ب. لوی کمرونه څنګه ټوټه ټوټه کېږي؟
ج. که د ډبرو او لویو تیږو په درزونو کې اوبه لاړې شي، بیا څه کېږي؟
د. د ځمکې په مخ او منځ کې بدلونونه په څومره موده کې منځ ته راځي؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي و پوهېدل، چې د ځمکې پرمخ او منځ کې ځینې بدلونونه پېښېږي؟
۲. په دې پوه شول، چې لوی لوی کمرونه څنګه ماتېږي؟
۳. متن لوستلی او مطلب یې په خپلو کتابچو کې لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي، په مطلب دې ځان پوه کړي. بیا دې هغه په یاد زده کړي اوهم دې د متن لنډیز په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري څلوېښتم لوست

فعل د بڼې او شکل له مخې

موخې:

١. زده کوونکي فعلونه د بڼې او شکل له مخې وپېژني.
٢. دبڼې له مخې دفعلونو ډولونو پېژندل، په لوستلو اوليکلو کې يې سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آيا تاسو فعلونه دبڼې له مخې پېژنئ؟
٢. ستاسو په نظر فعلونه دبڼې او زمانې له مخې سره توپير لري؟

فعل د بڼې اوشکل له مخې:

فعل د کار ولو او ويلو له مخې دا لاندې ډولونه لري:

١. **د فعل اخباري بڼه:** هغه فعلونه دي چې دکار کول يا کېدل په کې د خبر په ډول وښودل شي، لکه: احمد په آزموينه کې بريالی شو. د آريايانو لومړی ښار بُخدي نومېده. بريالي خط وليکه.

٢. **د فعل امري بڼه:** هغه فعلونه چې کار په کې دامر او فرمان په توګه وښودل شي. لکه: دلته راشه! او زما خبره واوره. زما کتاب راوړه! هلکه! ورته ووايه چې اوس مه راځه!

٣. **د فعل احتمالي ياشکي بڼه:** هغه فعلونه چې کار دشک په ډول وښيي، لکه: تا به ډوډۍ خوړلې وي؟ ته به هغه ته ووايې چې راشي؟ ته به زما يو ښه ملګری شې؟ ګوندې سباته باران ووربږي.

٤. **د فعل شرطي بڼه:** هغه فعلونه دي، چې کار له يوه شرط سره وښودل شي. لکه: که درس ووايې، کامياب به شې. که وختي له خوبه پاڅېږې، هر کار به دې ترسره شي. که ته راغلې، هغه خامخا وينې.

٥. **د فعل تمنايي بڼه:** هغه فعلونه دي، چې کار په کې د هيلې او غوښتنې په بڼه وښودل شي، لکه: کاشکې ما استاد ليدلی وی. هيله کوم په ټيلفون کې راسره خبرې وکړې. کاشکې مور تول بريالي شو.

نوي لغتونه:

بڼه-	شکل		
هيله-	اميد ، غوښتنه	تمنايي-	له هيلې سره
احتمالي-	له شک سره	بُخدي-	د آريايانو په وخت کې د اوسني بلخ لرغونی نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې څرګندونې وکړي.
۲. دفعل ډولونه دې د بېلګو په ډول د بېلګو په مثالونو کې څرګند کړي.
۳. د دغو برخو په هکله دې معلومات وړاندې او زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

الف. د فعل اخباري بڼې هغه دي، چې ....
ب. د فعل احتمالي بڼې هغه دي، چې ....
ج. د فعل امري بڼې هغه فعل ته وايي: ....
د. د فعل تمنايي بڼې هغو فعلونو ته ....

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دفعلونو بڼې دې په مثالونو کې څرګندې کړي.
۲. زده کوونکي دې دا لاندې جملې د فعلونو په برخه کې وګوري او فعلونه دې د بڼې له مخې وښيي.

الف. ځوانان دې له نشه یي توکو څخه ځان وساتي!
ب. دسګرټو څکول روغتیا ته زیان لري.
ج. که ته پرون راغلی وی، نو دواړو به یو ځای درس ویلی و.
د. کاشکې زما ورور هم دلته وی.
هـ. تا به د احمد شاه بابا له کارنامو څخه یو څه اورېدلي وي؟

د فعل شکي یا احتمالي بڼه ـ امري بڼه ـ خبري بڼه ـ شرطي بڼه ـ اود فعلونو تمنايي بڼه

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي و پوهېدل چې فعلونه د بڼې له مخې کوم دي او څو ډولونه لري؟
۲. آیا زده کوونکي په لیکلو او لوستلو کې فعلونه د بڼې له مخې سم کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي او هغه دې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې هغه په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورڅلويښتم لوست

کار وکړئ سوال مه کوئ!

موخې:

١. د کار کولو په ارزښت د زده کوونکو پوهېدل.
٢. زده کوونکي د کار اوبېکارۍ په پايلو باندې وپوهېږي.
٣. زده کوونکي دې وپوهېږي، چې کارکول تر سوال کولو غوره دي.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آيا تاسې له کارکولو سره مينه لرئ؟ کوم ډول کارونه مو خوښېږي؟
٢. تاسو څه فکر کوئ چې کار کول او زيار ښه دي که په سوال سره د يوڅه پيدا کول؟
٣. کار کول سربېره له ګټې څخه زموږ روغتيا ته هم کومه ګټه لري؟

يوه ورځ محمود له خپل پلار سره روان و. يوه هلک سوال ترې وکړ. د محمود پلار ترې تېر شو، خو محمود دوه روپۍ ورکړې. لږ چې مخکې ولاړل. پلار يې ورته وويل: بچيه! خيرات ورکول ډېر ښه کار دی، خو ړندو، ګوډانو، ناروغو او بېوزلو خلکو ته زيات ثواب لري.

زه هره ورځ دغه هلک وينم، چې سوال کوي. په سوال کولو روزي پيدا کول ښه کار نه دی. حضرت رسول اکرم (صلی الله عليه وسلم) داسې لار ښوونه کړې ده: ((خپله روزي د کار اوزيار په وسيله وګټئ، سوال مه کوئ.))

له حضرت انس (رضی الله تعالی عنه) څخه روايت دی، چې يو انصاري حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) حضور ته راغی. ويې ويل: ((ای د الله حبيبه! ماته يو څه راکړه.)) رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: چې ((په کور کې څه لرې؟)) سوالګر وويل: يوه شړۍ لرم او يوه د لرګي کاسه، چې اوبه پـه کې څښو. حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) ورته وفرمايل: ((دواړه راوړه!)) هغه دواړه راوړل. حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: ((دا دواړه څوک اخلي؟)) يوه سړي وويل زه يې په يوه روپۍ اخلم. د خدای (جل جلاله) پيغمبر صلی الله عليه وسلم) بيا وفرمايل: ((څوک يې له دې څخه ګران اخلي؟)) بل سړي وويل زه يې په دوه روپۍ اخلم.

رسول الله (صلی الله عليه وسلم) هغه شيان ورکړل او روپۍ يې انصاري ته ورکړې. ويې ويل: ((چې په يوې روپۍ خوراکي شيان واخله او په بله روپۍ يو تبر واخله او ماته يې راوړه!)) انصاري تبر راوړ او حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) په مبارکو لاسونو په خپله هغه ته لاستی ور واچاوه. بيا يې وفرمايل: چې ځه لرګي وهه او خرڅوه يې. پنځه لس ورځې دې ونه ګورم. انصاري دا کار کاوه. او له پنځه لسو ورځو وروسته حضور ته راغی، چې حال يې ډېر ښه شوی و. حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل: ((دا کار کول تاته له سوال کولو نه غوره دی، ځکه چې سوال کول به د قيامت په ورځ ستا پرمخ تور ټکی وي.)) (ذغه حديث)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

سپما- ذخیره غوره- بهتر او منل شوی تورټکی- عیب او شرمندګي

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.
۲. ښوونکی دې په دې هکله خبرې وکړي، چې کار کول زموږ د بدن غړي ښه په حرکت راولي او زموږ سلامتی ته ډېره ګټه رسوي.
۳. ښوونکی دې متن په زده کوونکو باندې د املاء په توګه ولیکي.
۴. ښوونکی دې د کېسې مطلب په لنډه توګه بیان او د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) لارښوونو ته دې د زده کوونکو پام را واړوي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې د لاندینیو جملو تش ځایونه د چوکاټ په مناسبو کلمو په خپلو کتابچو کې ډک کړي.

الف. کارکول له .... کولو څخه ډېر بهتر او غوره دي.
ب. کار وکړئ او له چا څخه سوال ....
ج. مسلمانانو ته ښایي.................... وکړي او د خپلو متو په زور ځانته روزي پیدا کړي!
د. خیرات ورکول .... ته ډېر زیات ثواب لري.

ګوډانو، ړندو، ناروغانو، او بېوزلو- سوال، کار- کارکول- مه کوئ

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
۲. زده کوونکي وپوهېدل چې کار تر سوال کولو غوره دی؟
۳. زده کوونکي پوه شول چې د اسلام ستر لارښوونکي حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) هم د کار کولو په وسیله د روزي پیدا کول ډېر غوره بللي دي؟
۴. زده کوونکي په دې هم و پوهېدل چې کار روغتیا او سلامتی ته ډېره ګټه لري؟
۵. زده کوونکي د جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره ډکولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد ووایي.
زموږ ستر لارښوونکي حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د کار کولو په هکله څه فرمایلي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلوېښتم لوست

ځيرک سوالګر

موخې:

۱. د ټوکې په مفهوم باندې پوهېدل.
۲. زده کوونکي وکولی شي چې ټوکې ووايي.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. د تاسو په فکر سوال کول څه ډول کار دی؟
۲. ولې ټول خلک سوال نه کوي؟

يوه سوالګر چې نه يې غوښتل د سوالګر په څېر معلوم شي يو ماښام ديوه کور په څنګ کې د کور تر کړکۍ لاندې ودرېد. کله چې د کور مېرمن يې په کړکۍ کې وليده، پوښتنه يې ځينی وکړه چې: خورجانې! که يوه ستن ولرې اړتيا ورته لرم رايې کړه!

مېرمنې ورته وويل: ((ستن لرم خو که در وايې چوم در څخه ورکه به شي، ځکه چې تياره ده.)) سوالګر ورته وويل: ((مهرباني وکړه په يوه ټوټه ډوډۍ کې يې وټومبه را وايې چوه او زه به يې په دې توګه واخلم.))

نوي لغتونه:

سوالګر-	سوال کوونکي	ټومبل-	په يوه شی کې ټينګول
ځنې-	له هغه څخه		

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې :

۱. ښوونکی دې ټوکه ولولي او دهغې په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. ښوونکی دې د زده کوونکو پام دې خبرې ته را واړوي چې سوال کول ښه کار نه دی، ځکه سوالګر شرمېده چې ستن یې پلمه کړه.
۳. ښوونکی دې دا کلمې پر تخته ولیکي او له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې یوه یوه مناسبه جمله ورته جوړه کړي.

الف. اړتیا ب. غوښتل ج. مېرمن هـ. ماښام و. مهرباني

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې ټوکه ولولي او هغه دې په تمثیلي توګه اجراء کړي.
۲. زده کوونکي دې د غو لاندې پوښتنو ته ځواب ور کړي:

الف. سوالګر ستنې ته اړتیا درلوده؟
ب. آیا سوالګر په ماښام کې ستنې ته اړتیا درلوده؟
ج. سوالګر ولې غوښتل، چې سوالګر معلوم نه شي او ډوډۍ هم لاسته راوړي؟

ارزونه:

۱. زده کوونکي وپوهېدل، چې سوال کول دهر چا له پاره ښه کار نه دی؟
۲. زده کوونکي کومه بله ټوکه د نورو زده کوونکو په مخ کې ویلی شي؟
۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دا ټوکه په یاد زده کړي او په خپلو کتابچو کې دې په ښکلي خط سره ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ څلویښتم لوست

بشردوستي

موخې:

۱. د بشر دوستۍ په معنا او مفهوم باندې پوهېدل.

۲. په زده کوونکو کې د بشر دوستۍ د حس روزنه او پیاوړتوب.

۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. ولې موږ ته لازمه ده، چې د بشر دوستۍ په راز وپوهېږو؟

۲. ستاسو په فکر ویلی شئ، چې بشر دوستي په ټولنه کې څه ارزښت لري؟

ښکاره ده، چې انسان په ټولنه کې یو زیار کښ موجود دی او د بشري ستونزو د لېرې کولو له پاره د نه هېرېدونکو خدمتونو ویاړ لري. نو باید د ژوند په ټولو چارو کې له یوبل سره مرسته، همکاري او د ستونزو په وخت کې خواخوږي ولري.

څنګه چې موږ انسانان یو نوښتایي، چې له انسانانو سره مینه او محبت خپله بشري فریضه وبولو او په دې عمل وکړو، چې هر انسان د عزت او درناوي وړ دی.

په خپلو کړو وړو کې له خوږو او مناسبو وینا وو څخه کار واخلو. له بلې خوا د خپل بشري توان سره سم له هر انسان سره په زړه پورې او لازمې مرستې وکړو، ځکه چې دا د انسانیت تر ټولو غوره مقام دی.

انسان ته ښایي یوازې د خپلې سوکالۍ او نیکمرغۍ په فکر کې نه وي، بلکې په نورو هم دا پېرزوینه ولري.

وګورئ رحمان بابا د بشر دوستۍ دا لوړ احساس په څومره خوږوالي سره په دې بیت کې ځای کړی دی:

هغه زړه به له طوفانه په امان وي

چې کښتۍ غوندې د خلکو باربردار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

پیاوړی- غښتلی	چاپېریال- محیط	خواخوږي- همدردي	پېرزو- لورینه
تړلنیز- اجتماعي	ستونزې- کړاوونه	درناوی- درنښت	غوره- په زړه پورې

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په دې برخه کې دې معلومات وړاندې کړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املاء په توګه ولیکي.
۳. د رحمان بابا بیت دې معنا او دهغه په هکله دې څرګندونې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړای.
۲. په خپلو کړو وړو کې بشر دوستي څه ډول ښودلی شي؟
۳. لاندې جملې دې د چوکاټ په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې بشپړې کړي.

الف. انسانان د ژوند په ټولو چارو کې له یو بل سره .... ولري.
ب. په خپلو خبرو اترو کې له .... څخه کار واخلو.
ج. هغه زړه به له .... په امان وي.
د. چې کښتۍ غوندې د.............................. باربردار شي.

ښوالفاظو،	خلکو،	طوفانه،	خواخوږي

ارزونه:

۱. زده کوونکي متن لوستلی شي؟
۲. دمتن په مطلب پوه شوي او دبشر دوستۍ په هکله خبرې کولی شي؟
۳. د بشر دوستۍ په هکله یوه لنډه مقاله لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مرسته، خواخوږي، درناوي او بشر دوستۍ کلمې په مناسبو جملو کې راوړي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه څلوېښتم لوست

د وطن ترانه

موخې:

١. زده کوونکي د هېواد په ارزښت وپوهېږي او په راتلونکي مهال کې د زړه له کومې خپل هېواد ته خدمت وکړي.

٢. دلاندې شعر سم لوستل او په معنا یې پوهېدل.

هڅوونکي فعالیتونه:

١. ستاسو په فکر وطن څه معنا او مفهوم لري؟
٢. ولې په هر چا باندې خپل وطن ګران دی؟
٣. موږ ولې بنایې خپل وطن وساتو؟

دا وطن ودان وطن　　　دا د لوی افغان وطن
داپر موږه ګران وطن
خاوره دغیرت ده زلزلې لري طوفان لري
غرونو کې بازان لري
شور یې په سیندونوکې　　　تاو یې لویو غرونوکې
مینه یې په زړونوکې
خیژي له سینې، دهر افغان ولولې لري
بلې یې لمبې لري
اوسي افغانان په کې　　　نسل اتلان په کې
واړه سربازان په کې
ثاري یې د غرو او چت سرونه له آسمان سره
ننګ او له ایمان سره

سلیمان لایق

نوي لغتونه:

ولولی- شور اوغوغا
بازان- ګوربت
اتلان- قهرمانان
ټاټوبی- وطن یا د اوسیدو ځای
سربازان- سربښندونکي
ثاري- ثارنه یې کوي، یا ساتنه یې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې د وطن ترانه په مناسب وزن سره ولولي او بیا دې معنا کړي.
۲. د وطن د مینې په هکله دې خبرې وکړي.
۳. د نورو خبرو په ترڅ کې دې متل ته اشاره وکړي او د هغه په هکله دې څرګندونې وکړي!
«هر چاته خپل وطن کشمیر دی»
۴. دا شعر دې په زده کوونکو باندې د املاء په توګه ولیکي.
۵. دا شعر دې په زده کوونکو په یاد زده کړي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې ترانه په ډله ییزه توګه په لوړ آواز ولولي!
۲. د دې ترانې هم وزنه کلمې دې پیدا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي!
۳. د ترانې مطلب دې په نثر ولیکي!
۴. د وطن دوستۍ مینه دې د احمد شاه بابا په اشعارو کې وګوري. هغه دې په کتابچو کې ولیکي او له یاده دې زده کړي.

که هرڅو مې د دنیا ملکونه ډیر شي
زما به هېرنه شي دا ستا ښکلي باغونه
احمد شاه به دغه ستا قدر هېر نه کا
که ونیسي د تمام جهان ملکونه

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د وطن ترانه په ډله ییزه توګه له یاده ویلی شي؟
۲. آیا زده کوونکي د وطن دوستۍ په مطلب و پوهېدل؟
۳. زده کوونکي د لوست کلمو ته جملې جوړولی شي؟
لکه: (ملکونه، باران، سیندونه، تاو، لمبی)

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د وطن په هکله یوه ښه مقاله په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې خپلو ټولګیوالو ته ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې ترانه

پوهنه ده رڼا — وطن ته موښکلا
کتاب او قلم — زموږه رهنما

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

وطن زما يې ځان — له تانه شم قربان
ته وينه د افغان — ته لوړه ټول جهان

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

آباد اوسې آباد — وطنه ته شې ښاد
موږ سربښندو په تا — او ساتو دې آزاد

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

ته کور يې هم مو ګور — ته پلار يې هم مو مور
ته زړه يې د آسيا — او زما د سترګو تور

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

ته ننګ يې دآريا — او تاج يې د يما
ځاريږمه له تا — افغانستان زما

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

محمد مُعین مرستیال

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library